Республика Татарстан
Совет Шарлиареминского сельского поселения Сармановского муниципального района

Татарстан Республикасы
Сарман муниципаль районы
Шәрләрәмә җирлеге Советы

РЕШЕНИЕ **КАРАР**

25 ноябрь 2022ел № 56

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Шәрләрәмә авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Шәрләрәмә авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына таянып, карар иттем:

1. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Шәрләрәмә авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен» әлеге карарга кушымта нигезендә расларга.
2. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Шәрләрәмә авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү буенча норманы һәм кагыйдәләрне раслау турында» 2018 елның 9 июнендәге карар, «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Шәрләрәмә авыл җирлеге территориясендә төзекләндерү буенча норманы һәм кагыйдәләрне раслау турында» 2018 елның 9 июнендәге 64 номерлы Шәрләрәмә авыл җирлеге Советы карарына үзгәрешләр кертү хакында» 2018 елның 17 сентябрендәге 74 номерлы карар, , «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Шәрләрәмә авыл җирлеге территориясендә төзекләндерү буенча норманы һәм кагыйдәләрне раслау турында» 2018 елның 9 июнендәге 64 номерлы Шәрләрәмә авыл җирлеге Советы карарына үзгәрешләр кертү хакында» 2019 елның 4 мартындагы 96 номерлы карар, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Шәрләрәмә авыл җирлеге территориясендә төзекләндерү буенча норманы һәм кагыйдәләрне раслау турында» 2018 елның 9 июнендәге 64 номерлы Шәрләрәмә авыл җирлеге Советы карарына үзгәрешләр кертү хакында 2019 елнын 4 мартындагы карар, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Шәрләрәмә авыл җирлеге территориясендә төзекләндерү буенча норманы һәм кагыйдәләрне раслау турында» 2018 елның 9 июнендәге 64 номерлы Шәрләрәмә авыл җирлеге Советы карарына үзгәрешләр кертү хакында 2020 елнын 16 мартындагы 124 нче карар, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Шәрләрәмә авыл җирлеге территориясендә төзекләндерү буенча норманы һәм кагыйдәләрне раслау турында» 2018 елның 9 июнендәге 64 номерлы Шәрләрәмә авыл җирлеге Советы карарына үзгәрешләр кертү хакында 2021 елнын 8 сентябрендәге 28 нче номерлы карар үз көчләрен югалткан дип танырга.
3. Әлеге карарны «Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат рәсми порталы»нда http://pravo.tatarstan.ru веб буенча урнаштыру юлы белән игълан итәргә һәм https://sarmanovo.tatarstan.ru/ веб-адрес буенча Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының рәсми сайтына урнаштырырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольда тотуны Сарман муниципаль районының Шәрләрәмә авыл җирлеге башлыгына йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Сарман муниципаль районы
Шәрләрәмә авыл җирлеге
Советы рәисе Н.Н.Хуҗина

МУНИЦИПАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ САРМАНОВСКИЙ МУНИЦИПАЛЬНЫЙ РАЙОН
ОГРН 1121651003671
Совет Шарлиареминского сельского поселения
Шарләрәмә авыл җирлеге Советы
ИНН 1636007010

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Шәрләрәмә авыл җирлеге Советы карарына 1 нче кушымта

Сарман муниципаль районының «Шәрләрәмә авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләре

I. Гомуми нигезләмәләр

1 «Шәрләрәмә авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге (алга таба - Кагыйдә) территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләре «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны, әйләнә-тирә мохитне саклау турындагы федераль законнар, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге, Россия Федерациясенең, Татарстан Республикасының һәм муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә эшләнгән.

2. Әлеге Кагыйдәләр барлык физик һәм юридик затларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә үтәве мәҗбүри.

3.Әлеге Кагыйдәләр җирлекнең бөтен территориясендә гамәлдә һәм түбәндәге таләпләрне билгели:

а) биналарны (торак йортларны да кертеп) карап тоту буенча, алар урнашкан корылмалар һәм җир кишәрлекләре, тиешле биналарның һәм корылмаларның тышкы күренешенә карата;

б) төзекләндерү эшләре исемлегенә һәм аларны үтәү ешлыгына;

в) биналар (алардагы урыннар) милекчеләренең һәм янәшәдәге территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләүгә;

г) җирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктыртуны, территорияне яшелләндерүне, урамнарның исемнәре һәм йортларның номерлары булган күрсәткечләр урнаштыруны, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тотуны да кертеп).

4. Территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм җир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дәүләт стандартлары, җирлекнең Генераль планы, Җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

5. Әлеге Кагыйдәләр җирлек территориясендә коммуналь һәм сәнәгать калдыкларын җыюны, алып китүне, транспортировкалауны, утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру буенча мөнәсәбәтләрне җайга салмый.

Төп төшенчәләр.

Әлеге нигезләмәне гамәлгә ашыру максатыннан түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

җирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендә һәм аларда урнашкан яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл өслеге, юл өслеге һәм мондый элементлар) үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты һәм аның технологик өлешен тәшкил итүче юл корылмалары, саклагыч юл корылмалары ясалма юл корылмалары, җитештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары,

фасадның архитектур үзенчәлекләре - бинаның фасадның, шәһәр төзелеше мохитенең конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган аермалы характеристикалары (стиль һәм композицион бөтенлек, ритм, ярашлылык һәм пропорциональ булу, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансы);

арборицидлар» - чүп агач-куаклыкка каршы кулланыла торган химик матдәләр

фонсыз конструкцияләр тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы, корылма аерым хәрефләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрендә билгеләнгән чаралар комплексын гамәлгә ашыру эшчәнлеге, ул гражданнарның яшәү шартларының уңайлылыгын тәэмин итүгә һәм арттыруга, муниципаль берәмлек территориясенең санитар һәм эстетик торышын яхшыртуга, торак пунктлар территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, җир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, территорияләрне карап тотуга юнәлдерелгән;

Сосновский борщевигы» - үләнчел эре үсемлек, зонтик гаиләсе төреннән . Үсемлек озак вакыт төзәлми торган көчле пешүләр китереп чыгарырга сәләтле;

вертикаль яшелләндерү - биналарның фасад өлекләрен һәм корылмаларны, шул исәптән балконнарны, көймәләрне, галереяларны, терәк стеналарын һ.б. куллануны, аларда стационар һәм мобиль яшел утыртмаларны урнаштыру өчен;

витрина - фасадның бер өлешен биләп торучы тоташ пыялалау рәвешендәге проем (тәрәзә, витраж);

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзе - җирлекнең тышкы образын формалаштыручы биналар һәм җирлек территорияләре фасадларының архитектур-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы - мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы, ул вакытта мәгълүмат кыры аңа юнәлтелгән утның еракта урнаштырылган чыганагы белән яктыртыла;

квартал эчендәге (җирле) юл - магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына таба транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу - юлларның, хуҗалык проездының, тротуарның бөтен киңлегенә сыйфатлы асфальт түшәмәне торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газ үләннәре чәчелү һәм бозылган яшел утыртмалар утырту тырмасы астына газлар ремонтлауны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

каты коммуналь калдыкларны чыгару - каты коммуналь калдыкларны урыннардан (мәйданчыклардан) аларны туплау урыннарыннан алып каты коммуналь калдыкларны эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өчен файдаланыла торган объектларга кадәр илтеп җиткерү;

газон - махсус сайлап алынган үләннәр орлыклары чәчелә торган, ул утырту өчен фон, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы , шулай ук табигый үлән капламы булып тора; ;

гербицидлар» - үсемлекләрне юкка чыгару өчен кулланыла торган химик матдәләр;

җирлек территориясе - муниципаль берәмлек чикләре чикләрендә территория;

мәгълүматны тапшыруның динамик ысулы - мәгълүматны электрон чыганаклардан файдаланып тапшыру ысулы һәм мәгълүматны алмаштыруны күздә тоткан табло;

йорт биләмәсе - ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан җир кишәрлеге;

ишегалды корылмалары - җир кишәрлегендә урнашкан вакытлы ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрченнәр, сарайлар һ.б.);

йорт билгеләре - аншлаг (урам, мәйдан, проспект атамаларын күрсәтүче), номер билгесе (йорт һәм корпус номерын күрсәтүче), подъезд һәм фатирлар номерын күрсәтүче, инвалидлар өчен объекттан файдалану мөмкинлеген тәэмин итүче халыкара символ, байраклар, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын сүндерү гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләр күрсәткече, суүткәргеч челтәрнең магистраль камералары, җирлек канализациясе күрсәткече, җир асты газүткәргече корылмалары күрсәткече;

бина - автоном рәвештә яшәргә, реконструкцияләнергә һәм эксплуатацияләнергә мөмкин булган бердәм күләм төзелеш системасын (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән) тәшкил итүче капиталь төзелеш объекты;

яшел утыртмалар - табигый һәм ясалма килеп чыккан агач-куаклык һәм үләнчел

үсемлекләре җыелмасы (паркларны, урманнарны, махсус сакланылучы табигать территорияләрен, бульварларны, скверларны, бакчаларны, бакчаларны, газоннарны, чәчәклекләрне, шулай ук аерым торучы агачларны һәм куакларны да кертеп);

җир кишәрлеге - Җир өслегенең характеристикалары булган, аны индивидуаль билгеле бер әйбер сыйфатында билгеләргә мөмкинлек бирә торган өлеше;

җир эшләре - җирлек территориясенең камилләштерелгән яисә грунт катламын бозуга яисә юлларның һәм тротуарларның камилләштерелгән катламын төзүгә (укладка) бәйле эшләр;

инженерлык коммуникацияләре - инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләре: сүүткәргеч, канализация, җылыту, торбаүткәргеч, электр тапшыру линияләре, элемтә һәм җирлек территориясендә гамәлдә булган йә салына торган башка инженерлык корылмалары;

җирлекнең тарихи территорияләре - махсус җирлек әһәмиятендәге территорияләр, аларны үзләштерү XI гасыр башыннан 1959 елга кадәр чорга туры килә, аларга карата урнаштыру өчен рөхсәт ителә һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат типлары һәм төрләре, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турындагы Россия Федерациясе законнары, аларны саклау һәм алардан файдалану турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнгән. Җирлекнең тарихи территорияләренең гомуми чикләре башкарма комитетның муниципаль хокукый актлары белән раслана;

түбә яшелләндерү - аларда архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, чәчәк түтәлләре, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданнар һ.б.) төзү өчен биналарның түбәләрен һәм корылмаларны куллану;

яңгыр суы канализациясе (ливневка) - үзара технологик бәйләнгән инженерлык корылмалары (улаклар, яңгыр суы чокырлары, лотоклар һәм торбалар) комплексы. өске (яңгыр сулары, кар сулары), су юу һәм дренаж суларын транспортлау өчен;

җемелдәүче яктылык - яктылык агымы характеристикаларын (төс, яктылык, керешү чираты һ.б.) алмаштыруны күздә тота торган яктылык-одинамик нәтиҗә;

тышкы яктырту - җирлекнең караңгы вакытында магистральләр, урамнар, мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, ишегаллары һәм җәяүлеләр өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;

төзелешнең тышкы архитектур йөзен бозу - урнаштыруга рөхсәт ителә торган һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының тибына һәм төренә карата таләпләрне, шул исәптән, җирлек барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, әлеге Кагыйдәләр билгеләгән таләпләрне үтәмәү;

калдыкларны рөхсәт ителмәгән чүплек - башкарма хакимият органнары тарафыннан билгеләнмәгән урыннарда (нинди дә булса территориядә, нинди дә булса урында) санитар-эпидемиологик һәм табигатьне саклау законнары таләпләрен үтәмичә, үз белдеге белән ТКО урнаштыру;

– стационар булмаган сәүдә объекты - инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташу (технологик тоташтыру) булу яки булмауга карамастан, җир участогы белән ныклы бәйләнмәгән вакытлыча корылма яки вакытлыча конструкция, шул исәптән күчмә корылма булып торган сәүдә объекты;

яшелләндерү - үсемлек компонентларын актив кулланып муниципаль берәмлек тирәлеген формалаштыруны тәэмин итә торган территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оешмасы элементы, шулай ук инженерлык әзерлегенең төрле төрләре буенча эшләр үткәрүгә (вертикаль планлаштыру, терраслау, кронирование һ.б.) бәйле комплекслы процесс һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү: турыдан-туры агач утырту, шул исәптән эре үлчәмнәр, куаклыклар, үләнчел газлар, чәчәклекләр, альпинарийлар һәм рокарилар булдыру, махсуслаштырылган бакчалар төзү һ.б.лар төзү белән бәйле комплекслы процесс;

гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - гомуми файдаланудагы

территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләрнең яшелләндерелгән территорияләре;

махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр - санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

махсус сакланылучы табигать территорияләре - табигать комплекслары һәм аеруча табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм савыктыру әһәмиятенә ия булган, җирле үзидарә органнары карарлары тарафыннан тулысынча яисә өлешчә хуҗалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән объектлар урнашкан җир, алар өстеннән ивоздуш пространствосының су өслеге участоклары;

җәмәгать транспортының көтүен туктату - җәмәгать транспортын туктату, пассажирлар утырту һәм төшерү зонасына һәм җәмәгать транспортында пассажирлар көтеп тору зонасына ия махсус җиһазландырылган мәйданчык;

пыялаланган фасад - фасадның бөтен яссылыгын яисә аның шактый өлешен алып тора торган тоташ пыяладан эшләнгән фасад;

яктыртуның ачык ысулы - яктылык чыганагының аны тарату өчен каршылыклары булмаган мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы;

җирлек панорамасы - җирлек территориясенең ачык тирәлектән (яр буе, мәйданы, су объектлары акваториясе, күренеш һәм күзәтү мәйданчыклары) кабул ителә торган, җирлек характеристикаларын һәм силуэтын ача торган фрагменты;

бина фасадларының колористик хәл итү паспорты (фасадларның төсләр чишелеше) - билгеләнгән тәртиптә килештерелгән һәм расланган, аерым бина фасадының җирлек территориясендә урнашкан фасадының бердәм архитектура һәм төсләр чишелешен билгели торган һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган документ;

җирлек урамнары перспективасы - алгы фронт формалаштыручы җирлек мохите фрагментын һәм барлыкка килгән композицион, стиль һәм сәнгать характеристикалары булган урамнар силуэтын визуаль кабул итү;

җәяүлеләр өчен зоналар - транзит хәрәкәт итү максатларында халык хәрәкәте үткәрелә торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган җирлек территорияләре участоклары, алар урамнан тыш һәм җир өсте җәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният ядкарьләренең, рекреацияләрнең югары концентрациясе һ.б. Җәяүле зоналар эспландларда, җәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданнарының җәяүле частьларында формалашырга мөмкин;

йорт алды территориясе - яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары булган күпфатирлы йорт урнашкан җир кишәрлеге, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән җир кишәрлегендә урнашкан башка объектлар;

якындагы территория - гомуми файдаланудагы территория, ул Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртип нигезендә мондый җир кишәрлеге төзелгән һәм чикләре муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән очракта бинага, төзелешкә, корылмага, җир кишәрлегенә тоташа;

продуктив хайваннар һәм кошлар - алар сөтне, йонны, йомырканы һәм башкаларны алу өчен күп тапкырлар яисә даими кулланыла торган хайваннар һәм кошлар;

тышкы мәгълүмат чараларын (паспортны) урнаштыру проекты - Башкарма комитет карары белән расланган, ул төзекләндерү элементының тышкы күренешен һәм төгәл урынын, ә атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләрне үз эченә алган билгеләнгән рәвештәге документ;

территорияне санитар чистарту - аерым территориядән җыю, каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны алып китү һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

яктылык тартмасы - тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы, корылма эчке яктыртылган бер күләмнән яисә күләмле элементлардан гыйбарәт;

авыл хуҗалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хуҗалыгы продукциясен, терлекләрне җитештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы җәнлекләр, куяннар, умарталар һәм башкалар;

юридик затларның махсуслаштырылган оешмалары төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә җирлек территориясен төзекләндерү өлкәсендәге эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый рәвештәге;

территорияләрне тоту - җир кишәрлегендә урнашкан биналарны, корылмаларны, кече архитектура рәвешләрен, коймаларны, төзелеш мәйданчыкларын, яшел утыртмаларны, җир асты инженерлык коммуникацияләрен һәм аларның конструктив элементларын, транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм фасадларын карап тотуга бәйле чаралар комплексы;

җирле әһәмияттәге юлларны тоту - юлларның, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышын тәэмин итә торган эшләр комплексы;

Тышкы мәгълүматны (вывеска) урнаштыру чарасы - оешма урнашкан урында һәм (яисә) турыдан-туры товарны реализацияләү урынында урнашкан һәм (яисә) турыдан-туры товарны реализацияләү урынында урнашкан, мәгълүматны кулланучыларга "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәҗбүри булган мәгълүматны җиткерү өчен биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында хезмәтләрне урнаштыру элементы, ә атап әйткәндә, оешманың фирма атамасы (исеме) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат, шулай ук законны үз көченә урнаштыру яисә эшлекле әйләнеш гадәте үз көченә урнаштырыла торган һәм рекламага бәйле максатларны эзәрлекләми торган мәгълүмат булган мәгълүмат. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәсе тиңдәш;

Суперграфика - фасадларны архитектур-сәнгатьчә бизәү алымнарының (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика) берсе.

тактиль өслек - өске катлам фактурасының сизелерлек үзгәрүе белән каплану;

махсус җирлек әһәмиятендәге территорияләр - җирлекнең барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклау максатларында әлеге Кагыйдәләр белән урнаштыруга рөхсәт ителә торган һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру типлары һәм төрләре билгеләнә торган, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр билгеләнә торган махсус статуслы һәм (яисә) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган территориянең бер өлеше;

территорияләрне җыештыру - җитештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны махсус билгеләнгән урыннарга җыюга, алып китүгә бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чаралар;

урамнар һәм гомумпоселок юллары - гомуми кулланылыштагы территорияләр, аларның җирлек мохите эстетикасына югары таләпләр куелган;

вәкаләтле орган - үз компетенциясе чикләрендә җирлек территориясен оештыруны, координацияләүне һәм төзекләндерүне гамәлгә ашыручы башкарма комитет;

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды);

фон конструкцияләре - хәрефләр, билгеләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы;

фриз-горизонталь полоса формасында декоратив фасад яки козырек элементы;

фронтон - бинаның фасадының соңгы кат тәрәзәләренең югарыгы билгеләреннән яисә чыгыш ясаучы элементлардан фасадның өске ноктасына кадәр үлчәнгән түбәдән югарырак күтәрелүче йомгаклау өлеше;

территорияләр төзекләндерү элементлары, -декоратив, техник, планировкалы, конструктив җайланмалар, үсемлек компонентлары, җиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, төзекләндерүнең состав өлеше буларак кулланыла торган тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары;

муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү

кагыйдәләре
Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, шулай ук Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү һәм төзекләндерү элементларына таләпләр, муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү чаралары исемлеге, аларны үткәрү тәртибе һәм вакыты белән билгеләнә торган муниципаль хокукый акт.

II. Төзекләндерүгә, тотуны оештыруга территорияләрне җыештыруга гомуми таләпләр

1. Җирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә һәм җыештырылырга тиеш.
2. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән урамнар, машина юллары, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектлар биләгән җир кишәрлекләрен карап тотуны һәм җыештыруны оештыру вәкаләтле органнарны үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.
3. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә, милек хокукында, башкача яисә мәҗбүри хокукта булган җир кишәрлеге территориясен (алга таба - җир кишәрлекләренең хокук ияләре), шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналар, корылмалар, мөстәкыйль рәвештә яисә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән карап тотуны һәм җыештыруны гамәлгә ашырырга тиеш.
Бина, корылма милекчелек хокукында яисә башка әйбер хокукында булган яисә берничә зат өчен мәҗбүри хокукта булган очракта, җыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы өлешкә яисә күчемсез милек объектына башка хокукка пропорциональ рәвештә билгеләнә.
Җир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне тоту һәм җыештыру чикләре яклар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.
Килешү булмаса, җыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яисә башка затлар арасындагы тигез өлешләрдә билгеләнә. биналарның, корылмаларның хуҗалары (кулланучылары).
Физик яисә юридик ия булган җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, биләмәдәге җир кишәрлеге фактта урнашкан җир кишәрлеге чиге буенча территория җыештырылырга тиеш.
Бина, корылма милек хокукында яисә башка төрле хокукта булган очракта, берничә зат мәҗбүри хокукта булса, фасадның эчтәлеге якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин.
Килешү булмаса, фасадның эчтәлеге Милек хокукында яки күчемсез милек объектына башка хокукта өлешләргә пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.
4..Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын җыештыруны тоту "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 05 апрелендәге 44-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган сатып алулар нәтиҗәләре буенча башкаручы тарафыннан гамәлгә ашырыла.
4.1.Җирлек территориясендә узучы тимер юл юллары әлеге корылмаларны файдаланучы оешмалар көче белән тәэмин ителә.
4.2.Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен тоту һәм җыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы: торак милекчеләре ширкәте яисә торак кооперативы яисә башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми мөлкәтне тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы затлар тарафыннан - әлеге йортта күпфатирлы йортлар милекчеләре белән турыдан-туры идарә иткәндә гамәлгә ашырыла (алга таба - идарәче оешмалар).

5.Индивидуаль торак йортлар территорияләрен тоту һәм җыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан гамәлгә ашырыла.
6. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын тоту һәм карау түбәндәгеләрне гамәлгә ашыра:
а) бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә - җир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;
б) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә - вәкаләтле орган яисә «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 05 апрелендәге 44-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган сатып алу нәтиҗәләре буенча башкаручы тарафыннан гамәлгә ашырыла;
в) чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнгән урыннар чикләрендә (санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) - әлеге объектларның хуҗалары;
г) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортлардагы торак урыннар милекчеләре яисә идарәче оешмалар;
д) җир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиолинияләрнең сак зоналарында күрсәтелгән коммуникацияләр хуҗалары;
е) җир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләр хуҗалары.
7. Урамнардан һәм юллардан грунт һәм җир өсте суларын чыгару, яңгыр канализациясе һәм яңгыр сулары коллекторларын чистарту өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын җыю һәм чистарту коеларны аларны эксплуатацияләүче оешмалар җитештерә.
8. Җәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә билгеләнә.
Санитария һәм туалетларның техник торышы өчен җаваплылыкны аларның милекчеләре, хуҗалары, арендаторлары яки махсуслаштырылган оешмалар китерә, аларга хезмәт күрсәтә.
9. Автомобиль юлларының юл буе полосасында яисә алар янәшәсендә урнашкан сервис (кибетләр, кафе, отельләр, АЗС, СТО, ял мәйданчыклары) объектларына бирелгән территорияләрне тоту һәм җыештыру мондый объектларның хуҗасы (милекчесе) тарафыннан гамәлгә ашырыла.
10.Төзекләндерү эшләрен башкару ешлыгы эшләрнең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып билгеләнә.
11.Җирлек территориясен тоту һәм җыештыру чикләре бирелгән җир кишәрлегенең чикләре (җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, биләмәдәге җир кишәрлегенең фактта урнашкан чиге буенча) нигезендә физик һәм юридик затлар тарафыннан билгеләнә.
12.Вәкаләтле орган җирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм җыештыру эшләренең үтәлешен тикшереп тора.

III. Биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту буенча таләпләр Алар фасадларның һәм коймаларның тышкы күренешенә, юлларның, индивидуаль корылмаларның тышкы күренешенә урнашкан. торак йортлар, яңгыр сулары канализациясе челтәрләре, күзәтү һәм яңгыр коелары, су үткәрү корылмалары, техник элемтә чаралары, тышкы объектлар яктырту, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, урыннар төзелеш эшләре, күмү урыннары, озак һәм озак вакытлы тукталышлар җитештерү автотранспорт чараларын кыска вакытлы саклау. Җирлек территорияләре Бәйрәмчә бизәлеше

. Юл сервисы объектлары

3.1.Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен тоту буенча гомуми таләпләр.
3.1.1.Алар урнашкан биналарның, корылмаларның һәм җир кишәрлекләренең эчтәлеген аларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә яисә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыра.
3.1.2.Алар урнашкан биналарның, корылмаларның һәм җир участокларының эчтәлеге алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен төзекләндерүне үз эченә ала:
а) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
б) җир участогын җыештыру һәм санитария-гигиена белән чистарту;
в) гражданнар, оешмалар һәм индивидуаль эшкуарлар эшчәнлеге нәтиҗәсендә барлыкка килә торган җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм алып китү;
г) җир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау.
3.1.3.Биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешендәге, декоратив бизәкләү һәм инженерлык элементларының күзгә күренеп торган зарарланулары булырга тиеш түгел һәм тиешле эстетик халәттә ярдәм итәргә тиеш. Бинаның фасадын буяу фасадның гомуми мәйданының 1%тан артыграгын тәшкил итмәскә тиеш.
3.2. Биналар, корылмаларның фасадларын карап тоту
3.2.1.Биналар, корылмаларның фасадларын карап тоту:
а) фасадларның, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, балкон һәм көймә коймаларын, карнизларны, аерым баскычларны, төшү һәм баскычларны киртәләүне, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында ремонтлауны һәм торгызуны һәм торгызуны һәм аларның төсен;
б) сулыкларның, су торбаларының һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм эчтәлеген тәэмин итү;
в) җөйләрнең кыйпылчыгы һәм ярылуын герметизацияләү;
г) керү урыннарын, тәрәзә төпләрен һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;
д) фасад өслекләрен, шул исәптән фасад элементларын, аларның торышына һәм эксплуатацияләү шартларына бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдырту;
е) тәрәзә һәм витриналарны, вывескаларны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;
ё) язулардан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.
3.2.2.Милекчеләр, биналарның, корылмаларның хокук ияләре, торак булмаган биналарның төзелгән-кушып төзелгән биналары һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар түбәндәгеләргә бурычлы:
а) кирәк булган саен, елга бер тапкырдан да ким түгел, фасадларны чистартырга һәм юарга,
б) кирәк булганда, елга ике тапкыр, язын (җылылык системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (җылыту сезоны башланганчы), тәрәзәләрне пыялалауның эчке һәм тышкы өслеген, балкон ишекләрен һәм көймәләрне, керү ишекләрен химик чаралар белән чистартырга һәм юарга;
в) фасадның факттагы торышын исәпкә алып, агымдагы ремонт үткәрергә, шул исәптән фасадның төсен дә, 5-6 ел чикләрендә ешлыгын исәпкә алып;
г) фасадның аерым элементларын (цокольләрне, күселәрне, баскычларны, приямкаларны, керү ишекләрен, капканы, цоколь тәрәзәләрен, балконнарны һәм көймәләрне, су үткәргеч торбаларны, тәрәзә төбендәге отливларны, сызыкча ачышларны һәм башка конструктив элементларны) ремонтларга;
д) чыгыш ясаучы конструкцияләр җимерелү ихтималы булган очракта саклау-кисәтү чараларын (коймалар, челтәрләр урнаштыру, элементның җимерелә торган өлешен демонтаж һ.б.) башкарырга;
е) тышкы мәгълүматны (вывеска) урнаштыру чарасын, әгәр мондый вывеска

эксплуатацияләнмәсә (арендатор (субарендатор) һәм башка очраклар төшеп калган очракта, демонтажларга.
3.2.3.Фасадларны эксплуатацияләгәндә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:
а) бина һәм корылмаларның фасадлары стеналары өслегенең зарарлануы (пычрануы): подтеклар, ефәк буяулар, ярыклар булу, штукатурка, тышлау җайланмалары булу, кирпеч кладка зыян килү, тимер-бетон конструкцияләрнең саклык катламын өзү һ.б.
б) панераара бәрелешләрнең герметизациясен бозу;
в) штукатуркаларның, тышчаларның, фасадларның, биналарның яисә корылмаларның цоколь өлешенең бизәкле катламының зарарлануы (шартлавы, пычрануы), шул исәптән тәрәзә, керү приямкалары конструкциясенең төзексезлеге;
г) биналар һәм корылмалар фасадларының чыгыш ясаучы элементлары: балконнар, лоджий, эркерлар, тамбурлар, карнизлар, козыреклар зарары (пычрануы);
д) балконнарның, лоджияларның, парапетларның коймаларын җимерү (булмау, пычрану);ү
е) бинаның фасадында һәм (яисә) түбәсендә, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз тышкы мәгълүмат урнаштыру чаралары корылмаларында урнаштыру һәм эксплуатацияләү, гамәлгә кую такталарыннан, режимлы табличкалардан тыш;
афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә уемының эчке ягында) алданрак куллану максатыннан элү һәм ябыштыру, биналарның, корылмаларның пыялаланган ишегендә (шул исәптән ишекнең пыяла өслегенең эчке ягында) пыяла белән ябыштырылган ишекләрдә;
ж) биналарның фасадына, корылмаларның милекчеләренең, күпфатирлы йорттагы урыннар милекчеләренең ризалыгын алмыйча, граффити ясау.
3.2.4. Подъездларга кергәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру; проект карары нигезендә биналар түбәсендә эфир телевидениесен күмәк кабул итү системаларының антенналары һәм кабельләре урнаштыру рөхсәт ителә.
3.3. Йорт билгеләре
3.3.1. Биналар, корылмалар йорт билгеләре белән җиһазланган булырга тиеш.
3.3.2.Аншлаглар һәм номер билгеләре төзек хәлдә дә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренең чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы.
3.4. Керү төркемнәре (төеннәр)
3.4.1.Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту җайланмасы, лапас (козырек), өслекләрне бәйләү элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидларны һәм халыкның аз мобильле төркемнәрен күчерү өчен җайланмалар (пандуслар, култыксалар һ.б.) белән җиһазландырырга кирәк.
Пандус горизонталь канаулардан башка кытыршы текстуралы материалдан башкарылырга тиеш. Киртәләүче конструкцияләр булмаганда, пандуслар кимендә 75 мм биеклектәге бортлар каралган. бордюр пандусының авышы 1:12 кабул ителә.
Пандус яки аның озынлыгы 9 м дан артык борылганда һәр 9 м саен 1,5 x 1,5 м зурлыктагы горизонталь мәйданчыкны күздә тоту тәкъдим ителә. Ахырдан горизонталь мәйданчыкларда төшү өчен дренаж җайланмаларын проектларга кирәк. Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участокларын әйләнә-тирәдәге өслекләрдән аерылып торган текстура һәм төс белән башкарырга кирәк.
Баскычның ике ягында да яки пандуста да стенадан 40 мм ераклыктагы түгәрәк яки турыпочмаклы кисемтә 800-920 мм биеклектә тоткалар каралган. Баскычларның киңлеге 2,5 м һәм аннан да киңрәк булганда, бүлүче тоткалар күздә тотыла. Кулъязмаларның озынлыгы һәр яктан 0,3 м дан да ким булмаган баскычның озынлыгы яки озынлыгы зуррак билгеләнә. Кул эше конструкциясе кулның металл белән орынуын булдырмаска тиеш.
3.4.2.Керү төркемнәрен проектлаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:
а) гомуми файдаланудагы территориядә чыга торган фасадлардагы җир өсте тигезлегеннән 1,2 м дан югарырак урнашкан биналарга подвалга һәм цоколь катына керү җайланмасы;
б) җәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементларын (колонналар, стоклар һ.б.)

урнаштыру;
в) бина фасадының комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшләнмичә ике һәм аннан күбрәк керү җайланмасы (булганнарын исәпкә алып);
г) тротуарлар зонасында урам-юл челтәре зонасында җиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, баскыч, яшелләндерү) керү төркеме элементларының минималь норматив киңлеге 0,5 метрдан артыкка якын тротуарга урнаштыру;
д) күпфатирлы йортта урыннар милекчеләре ризалыгын алмыйча, керү төркемен күпфатирлы йортта урнаштыру;
е) торак урын милекчесенең ризалыгын алмыйча керү төркемен урнаштыру өчен балкон куллану;
ж) үз белдеге белән урнаштыру күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәре, вәкаләтле орган белән килештермичә.
3.5. Кровли
3.5.1.Биналар, корылмалар, су үткәрү системасы элементлары, төтен һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында йорт һәм җәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.
3.5.2.Кышын биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә иткәндә идарәче оешмалар тарафыннан түбә кардан, боздан һәм кан тамырыннан вакытында чистарту оештырылырга тиеш. Җәяүлеләр зонасына чыга торган якларда кар түбәсен чистарту участоклар киртәсе белән башкарылырга һәм барлык кирәкле чаралар кабул ителергә тиеш, бары тик тәүлекнең якты вакытында гына. Түбәнең калган скатларыннан кар ташлау, шулай ук яссы түбәләр эчке ишегалды территорияләренә чыгарылырга тиеш. Ташланган түбә җәяүлеләр өчен юлларга, җәмәгать транспортын көтү тукталышына, карның үткән өлешенә һәм кичекмәстән җыештырылырга тиеш.
3.5.3.Кар һәм наледи ыргытканда, имчәкләр, ремонт һәм башка эшләр башкарганда түбәдә агач һәм куакларны, электр белән тәэмин итүнең һава линияләрен, яктырту һәм элемтә, юл билгеләрен, юл билгеләрен, юл киртәләрен һәм җайланмаларын, җәмәгать транспортын көтү павильоннарын, биналарның декоратив һәм инженерлык элементларын саклауны тәэмин итә торган чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зарарланган очракта, алар түбәне чистарткан һәм зарарланган очракта торгызылырга тиеш.
3.5.4.Биналарның түбәләре, корылмалары су үткәргечләре булырга тиеш, алар җәяүлеләргә һәм җәяүлеләр зоналарына агып төшә торган суның турыдан-туры эләгүенә юл куймый. Желоба, воронка, водостоклар аерылгысыз булырга һәм җыелган су күләменең үткәрүенә исәпләнергә тиеш. Юл кырыйларына җәяүлеләр зоналары булган биналар ягына чыга торган шоферлар җәяүлеләр юлыннан читкә китәргә тиеш.
3.5.5. рөхсәт ителми
а) түбә өстендә түбәләр, түбә өчен билгеләнгән предметлар (көрәкләр, скрепкалар, ломнар), төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган механизмнар һәм башка предметлар төзү;
б) су үткәргеч торбалар чокырларына боз, кар һәм чүп-чар биналарының түбәсеннән ташлану.
3.6. Җир кишәрлекләре ясау
3.6.1.Җир кишәрлекләренең территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз
эченә ала:
а) көндәлек чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (наледи) җыештыру;
б) юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, юл йөрү юлларының, җәяүлеләр территорияләренең бозлавыкка каршы материалларын эшкәртү;
в) кар көрәү һәм себерү;
г) кар һәм боз чыгару (кар-боз берәмлекләре);
д) контейнер мәйданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерлар, чүп савытлары, эскәмияләр, кече архитектура формаларын һәм башкаларны чиста һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;
е) чүп-чар җыю камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мәйданчыкларын җыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

Яңгыр һәм кар суларын бүлеп чыгару;
ж) каты коммуналь, эре габаритлы һәм башка калдыкларны җыю һәм алып китү;
з) территориядә тузан ясалуны һәм һаваның дымлануын киметү өчен су сиптерү;һәм) яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итү һәм аларны карау;

й) коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, тимер юлларны, күперләрне, җәяүлеләр өчен кичүләрне төзегәннән, реконструкцияләгәннән һәм ремонтлаганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрацияләү, археологик һәм башка җир эшләрен башкару;
к) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә смотр һәм яңгыр сулары агызу коеларын (яңгыр сулары канализациясен), җир асты коммуникацияләре (корылмалары) коеларын карап тоту;
л) җир кишәрлекләренең киртәләрен карап тоту, шул исәптән чит затлар территориясенә керү һәм (яисә) калдыкларны рөхсәтсез урыннарда урнаштыру мөмкинлеген юкка чыгара торган җимерелгән (сүтелгән, җимерелгән) биналарның, корылмаларның коймаларын урнаштыру һәм карап тоту, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәэмин итү.
3.7. Юлларны карап тоту:
3.7.1.Юлларны тоту "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган сатып алулар нәтиҗәләре буенча башкарма тарафыннан гамәлгә ашырыла;
3.7.2.Юллар территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:
а) ремонт юллар, тротуарлар, ясалма юл корылмалары, квартал эчендәге машина юлларын;
б) тротуарлардан (җәяүлеләр зоналары, сукмаклар) һәм юлларның, ясалма юл корылмаларының пычрак, чүп-чар, кар һәм боз җыештыруны;
в) юл өслекләрен юу һәм сиптерү;
г) газларны һәм яшел утыртмаларны карау;
д) җәмәгать һәм тимер юл транспортының тышкы яктырту терәкләрен һәм контакт челтәрен ремонтлау;
е) кече архитектура рәвешләрен ремонтлау һәм буяу;
ясалма юл корылмалары составына керә торган смотр һәм яңгыр сулары коеларын, таулы канауларны һәм ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;
ж) коймаларны, коймаларны, турникетларны, кече архитектура формаларын ремонтлау, ремонтлау һәм ел саен буяу.
3.7.3.Юл капланмаларын саклау максатларында түбәндәгеләр рөхсәт ителми:
а) йөкне сөйрәп ташу;
б) рельслар, бүрәнәләр, тимер балчыклар, торбалар, кирпеч төяү-бушату эшләрен башкарганда һәм аларны төзегәндә;
в) юл өлешендә һәм тротуарларда төзелеш материаллары һәм төзелеш калдыкларын ыргыту һәм (яисә) складлау.
3.7.4.Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына карата таләпләр:
а) җәяүлеләр өчен юл куймый торган металл киртәләрнең һәм тротуар баганаларының сезонлы япмасы кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы уздырылган чорда ел саен гамәлгә ашырыла. Каплама алдыннан ремонтланган, пычрактан чистартылган, юылган һәм пычранган булырга тиеш;
б) барлык юл билгесе заказчы тарафыннан билгеләнгән срокларда һәм чиратлылык тәртибендә юл билгеләре ясауга расланган паспортлар (схемалар) нигезендә башкарылырга тиеш;
в) юлларның юл билгеләре таләп ителә торган төсләр һәм яктылык-техника характеристикаларын, эләктерү коэффициентын, эксплуатацияләүнең бөтен чоры дәвамында мәйдан буенча сакланышын тәэмин итәргә тиеш;
г) юл билгеләрен беркетү конструкцияләре һәм системалары монтажның күренү

шартларына һәм мөмкинлекләренә карап сайлана;
д) юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.
е) вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгын китереп чыгарган сәбәпләрне бетергәннән соң бер тәүлек эчендә кими;
визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, җирлекнең планировка-структур элементлары күрсәткечләре юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга таба хәрәкәт итү юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә.
3.8.Шәхси торак йортларны карап тоту һәм территорияне төзекләндерү
3.8.1.Индивидуаль торак йортлар милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба - торак йортлар хуҗалары), әгәр канун яки килешү белән башкасы каралмаган булса, түбәндәгеләр бурычлы:
а) торак йортлар фасадларының, коймаларның (коймаларның), шулай ук йорт биләмәсе чикләрендә башка корылмаларның тиешле торышын тәэмин итәргә, аларны вакытында ремонтлауны һәм буяуны үз вакытында башкарырга;
б) торак йортта номерлык тамгасы булырга һәм аны төзек хәлдә тотарга;
в) йорт биләмәсе территориясен тәртиптә тотарга; чүп үләннәрен чаптырырга: Сосновский борщевикын юк итәргә, кыргый кыргый киндер (кыргый сор каннабисы) һәм самосейка (кыргый, кыр тәмләткече).
г) йорт биләмәләре чикләрендә яшел утыртмаларны тәртиптә тотарга, куакларны һәм агачларны санитар кисеп алырга, газүткәргечләрнең, кабельле һәм һава, электр тапшыру линияләренең һәм башка инженер челтәрләренең сак зонасында агачлар утыртмаска;
д) су агызу өчен канаулар һәм торбалар чистартырга, язгы чорда кар сулары агып төшүне тәэмин итәргә;
е) үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә санитария нормаларына туры китереп җиһазландырырга: җирле канализация, юынгыч чокыр, бәдрәф, аларны даими рәвештә чистарту һәм дезинфекцияләү;
ё) каты һәм эре габаритлы калдыкларны махсус мәйданчыкларда урнаштырылган контейнерларга урнаштырырга;
ж) билгеләнгән тәртип нигезендә каты коммуналь һәм эре габаритлы калдыкларны үз вакытында җыеп алуны һәм чыгаруны тәэмин итәргә.
3.8.2. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:
а) йорт биләмәсе чикләреннән читтәге киртәләрне урнаштырырга;
б) йорт биләмәләре һәм аларга якын территорияләрдә яфракларны, калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрен яндырырга;
в) күмер, тара, утын, эре габаритлы калдыкларны, төзелеш материалларын, йорт биләмәләре территориясен кушарга;
г) йорт биләгән территория өчен транспорт чараларын юарга;
е) үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә санитария нормаларына туры китереп җиһазландырырга: җирле канализация, юынгыч чокыр, бәдрәф, аларны даими рәвештә чистарту һәм дезинфекцияләү;
ё) каты һәм эре габаритлы калдыкларны махсус мәйданчыкларда урнаштырылган контейнерларга урнаштырырга;
ж) билгеләнгән тәртип нигезендә каты коммуналь һәм эре габаритлы калдыкларны үз вакытында җыеп алуны һәм чыгаруны тәэмин итәргә.
3.8.2. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:
а) йорт биләмәсе чикләреннән читтәге киртәләрне урнаштырырга;
б) йорт биләмәләре һәм аларга якын территорияләрдә яфракларны, калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрен яндырырга;
в) күмер, тара, утын, эре габаритлы калдыкларны, төзелеш материалларын, йорт биләмәләре территориясен кушарга;
г) йорт биләгән территория өчен транспорт чараларын юарга;
д) ишегалды корылмалары төзергә, йорт биләмәләре территориясе өчен чүп-чар чокырлары

корырга;
е) әлеге территорияне үтеп керүне тоткарлый торган яисә махсус транспорттан һәм урып-җыю техникасыннан файдалану мөмкинлеген тоткарлый торган киртәләрне урамда урнаштырырга;
ё) территорияне төзекләндерү элементларын җимерергә һәм бозарга, сулыкларны корырга;
ж) йортка ия булган территория өчен комплектланган (төзексез) транспорт чарасын сакларга;
з) янәшәдәге территорияне теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;
и) ясалма чүплек җайланмаларын, сыек пычракны аерып, җитештерү һәм куллану калдыкларын юл өлешендә алып чыгуны билгеләргә.
3.8.3.Җир кишәрлеге хуҗасы хуҗалык корылмалары төзегән очракта, янәшәсендәге территориядә төзелеш материалларын вакытлыча кушарга (6 айга кадәр) рөхсәт ителә. Шул ук вакытта автотранспортка бару тәэмин ителергә тиеш.
3.9.Яңгыр канализациясе, күзәтү һәм яңгыр коелары, су үткәргеч корылмалар челтәрләрен карап тоту
3.9.1.Смотр һәм яңгыр сулары коелары, җир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм җәяүлеләр иминлеген тәэмин итә торган төзек хәлдә булырга тиеш.
3.9.2.Кабул итү бүлмәләрен, тупик, смотр һәм башка коеларны һәм камераларны карап тоту, чистарту һәм төзек техник хәлдә тоту гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә аларның хуҗаларын тәэмин итә.
3.9.3.Җирлектә магистраль һәм квартал эчендәге яңгыр канализациясе челтәрләрен тоту һәм эксплуатацияләү махсуслаштырылган оешмалар белән шушы максатларга җирлек бюджетында каралган чаралар чикләрендә төзелгән шартнамәләр нигезендә гамәлгә ашырыла.
Ведомстводагы яңгыр канализациясе челтәрләрен тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар акчалары исәбеннән башкарыла.
Хуҗасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотучы махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан тиешле куркынычсыз хәлдә ярдәм күрсәтелергә тиеш.
3.9.4.Яңгыр канализация коллекторларын саклау максатларында коллекторның һәр ягына саклау зонасы - 2 м билгеләнә.
3.9.5..Яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма белән язма килештермичә, гамәлдәге законнарда билгеләнгән башка органнар тарафыннан рөхсәт ителми: :
а) җир эшләрен башкарырга;
б) яңгыр сулары канализациясе челтәрләрен җимерергә, су кабул итү люкларын ватарга яисә җимерергә;
в) сәүдә, хуҗалык һәм көнкүреш корылмалары төзергә, урнаштырырга;
3.9.6. Су үткәргечләр, канализация, яңгыр җайланмалары, системалар, челтәрләр һәм корылмаларның төзексезлеге, шулай ук газ, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су түгү яисә агызу рөхсәт ителми.
3.9.7.Җирлек территориясендә йота торган коеларны һәм парга пешерү мәйданчыкларын төзү рөхсәт ителми.
3.9.8.Яңгырлы коеларның рәшәткәләре даими рәвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткәрү сәләтен чикләүче рәшәткәләрне һәм коеларны ябу, тыгылу рөхсәт ителми.
Смотр канализациясенең күзәтү һәм яңгыр сулары коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына кимендә ике тапкыр башкарыла. Смотр һәм яңгыр сулары коеларын чистартканнан соң, барлык пычранулар кичекмәстән чыгарылырга тиеш.
3.9.9.Смотр коеларының люкларын тарттыру юл өлеше, тротуарлар, җәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар өслекле бер дәрәҗәгә башкарылырга тиеш.
Юл өлеше, тротуарлар, җәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар, 2 см дан да артыкка булмаган яшел зоналар, су сиптерү коелары люкларын катнаштыру дәрәҗәсе 3 см

дан артмаска да мөмкин.
3.9.10.Түбәләре яки рәшәткәләре җимерелгән яки булмаган коммуналь коелар ачыкланганнан соң ук эксплуатацияләүче оешма тарафыннан чикләнгән булырга тиеш. челтәрләр тиешле кисәтү билгеләре белән билгеләнгән һәм билгеләнгән срокларда алмаштырылган.
3.9.11.Планлы эшләрдә инженерлык челтәрләрендә канализация суларын агызу якындагы коеларда канализация челтәре, сууткәргеч су һәм җылылык челтәрләреннән су агызыла - яңгыр канализациясенә (ул булса). Юлга су түгү тыела.
Чигенү нәтиҗәләрен бетерү зыян күргән инженерлык челтәрләре хуҗалары акчалары исәбеннән дә башкарыла.
3.9.12.Ливия канализациясе челтәрләренең төзек техник торышы өчен җаваплылык (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.
3.10.Элемтәнең техник чараларының эчтәлеге
3.10.1.Кабельле элемтә линияләрен, телевидение, радио, Интернет һәм биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән башка шундый челтәрләрне урнаштыру җир асты юлы белән (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә) гамәлгә ашырыла.
3.10.2.Биналарга тышкы коммуникацияләрне башка ысул белән (һава, җир өсте) үткәрү, файдаланыла торган оешмаларның техник шартларын алу шарты белән, аларны җир астында урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына рөхсәт ителә.
3.10.3.Асылмалы элемтә линияләрен һәм һава-кабельле кичүләрне беркетү сыйфатында куллану рөхсәт ителми:
а) автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: светофорларны, юл билгеләрен урнаштыру өчен билгеләнгән юл киртәләре, элементлар һәм конструкцияләр;
б) фасадларның элементлары, түбәләр, бина диварлары һәм корылмалары (төтен, вентиляция, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).
3.10.4.рөхсәт ителми:
а) җылыту бинасының һава ысулы белән элемтә кабельләрен салганда юлларны икенчесенә күчерергә;

б) Кабель запасларын бүлүче муфт шкафыннан тыш урнаштырырга;3.10.5.милекчеләр (хуҗалары) техник чараларны тотарга тиеш.

Элемтәләр (кабельләр, кабельләрне беркетү элементлары, бүлү һәм мөфт шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тиешле хәлдә тоташтырыла торган техник җайланмалар (киртләүләрне һәм / яки изоляция тышчасын булдырмыйча, покраскасы булмау, коррозия һәм / яки механик зарарланулар булу, үткәргечләр һәм / яки аларны электр тапшыру линияләре һәм яктырту терәкләренә һәм / саннар кертмичә).
3.11. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) тоту
3.11.1.Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаклары (шул исәптән җыю, туклыклы пунктлар, идарә әрҗәләре) керә.
3.11.2.Урамнар, юллар, җәяүлеләр өчен тротуарлар, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук җәмәгать һәм торак биналарның аншлаглары һәм номерлы билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, җирлек мәгълүматы элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.
3.11.3.Милек формаларына карамыйча биналар һәм корылмаларның милекчеләре, проектларга ярашлы, биналарның һәм корылмаларның архитектура-сәнгать яктырткычлары булуын һәм эшләвен тәэмин итәргә тиеш.
3.11.4.Төп мәйданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә эшләмәүче яктырткычлар саны 3 %тан артмаска тиеш, башка җирлек территорияләрендә (район билгеләнешендәге урамнар, ишегалды территорияләре) -5 %, җир асты җәяүлеләр

кичүләрендә - 10 % көндезге һәм кичке режимнарда (10 кабызылган яктырткычта бер мөһим булмаган юл рөхсәт ителә).
3.11.5.терекөмеше булган газ-разрядлы лампалар бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсуслаштырылган предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.
Әлеге төр лампаларны җирлек чүплекләренә, чүп эшкәртү заводларына чыгару рөхсәт ителми.
3.11.6.Металлик терәкләр, кронштейннар һәм тышкы яктырту җайланмаларының башка элементлары чиста булырга, крен, коррозия учаклары булмаска һәм кирәк булган саен милекчеләр (хуҗалар, кулланучылар) белән буялырга, ләкин кимендә өч елга бер тапкыр, төзек хәлдә калырга тиеш.
3.11.7.Урам һәм йорт яны яктырткычларын, тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган тоташтыргычларны тоту һәм ремонтлау "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 05 апрелендәге 44-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Торак йортларны гамәлгә кертү җайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктырткычын тоту һәм ремонтлау идарәче оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.
3.11.8.Җәмәгать (тимер юл) транспортының тышкы яктырту терәкләре, җәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләре, саклау, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм юл җиһазлары элементлары буялган булырга, язмалардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта булырга тиеш.
3.11.9.Тышкы яктырту баганаларын, иҗтимагый (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләрен алыштырганда күрсәтелгән конструкцияләр демонтажланырга һәм челтәрләр хуҗалары тарафыннан өч тәүлек эчендә алып барылырга тиеш.
Тышкы яктыртуның сынган терәкләрен чыгару юллардагы терәк хуҗасы тарафыннан кичекмәстән, калган территорияләрдә - шундый кирәк (демонтаж) табылганнан соң бер тәүлек эчендә башкарыла.
3.11.10.Утрау баганаларында һәм контакт терәкләрендә урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм канәгатьләнерлек тышкы кыяфәте өчен иҗтимагый (тимер юл) транспорт челтәрләре, таяну мәгълүматларының милекчесе (хуҗасы) җаваплы.
3.11.11.чыбыкларның өзекләре, терәкләрнең, изоляторларның зарарланулары булганда тышкы яктырту җайланмаларын эксплуатацияләү рөхсәт ителми.
Электр үткәргечләре өзелү яки терәкләрнең зарарлануы белән бәйле тышкы яктырту җайланмалары эшендә тәртип бозуларны, ачыкланганнан соң ук кичекмәстән юкка чыгарырга кирәк.
3.11.12.чыбыкларны һәм кабельләрне челтәргә һәм тышкы яктырту җайланмаларына тоташтыру рөхсәт ителми.
3.11.13.Тышкы яктырту объектларының яисә тышкы чаралар белән җиһазланган объектларның милекчеләре (хуҗалары) яктырту, а шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар да түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:
а) урамнарны, юлларны, терәкләрнең һәм яктырту җайланмаларының сыйфатын тиешенчә яктыртуны, бозылганда яисә зарарланганда үз вакытында ремонт ясарга;
б) билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны кабызуны һәм сүндерүне күзәтергә;
в) тышкы яктыртуны һәм бизәүне урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтәргә;
г) тышкы яктырту фонарьларын вакытында алыштырырга.
3.11.14.тротуарларда урнашкан җәмәгать транспортының мачта һәм тышкы яктырту

баганалары тирәсендә территорияләрне җыештырган өчен җаваплылык тротуарларны җыештыру өчен җаваплы затларга йөкләнә.
Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә якын территорияләрне, автоматик режимда эшләүче (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) башка инженерлык корылмаларын җыештыру өчен җаваплылык әлеге объектлар урнашкан территорияләр хуҗаларына йөкләнә.
3.12. Кече архитектура формаларын тоту
3.12.1. Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәлеш элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары, су җайланмалары, муниципаль җиһазлар, җирлек территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник җиһазлар керә.
3.12.2.Кече архитектура формаларын тоту бирелгән җир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдалану территорияләрендә җир кишәрлекләренә хокук ияләре тарафыннан гамәлгә ашырыла - сатып алу нәтиҗәләре буенча, ул "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 05 апрелендәге 44-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.
3.12.3.Кече архитектура формалары хуҗалары бурычлы:
а) чиста һәм төзек хәлдә кече архитектура формаларын карап тоту;
б) язгы чорда кече архитектур формаларга планлы карау башкарырга, аларны иске буяудан, күгәректән, юдырудан, буяудан чистартырга, шулай ук сынган элементларны алыштырырга;
в) кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кар һәм наледидан якын килүләрне чистартырга;
г) тигез кырлы өслек белән комлыклар корырга, комлыкларда елына кимендә бер тапкыр ком кисәкләрен алыштырырга;
д) балалар, спорт, хуҗалык мәйданчыклары һәм ял итү мәйданчыклары җиһазларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм иминлеге таләпләренә туры килүен күзәтергә;
е) фонтаннар эшләү чорында су өслегеннән чүп-чардан көн саен чистартырга.
3.12.4 рөхсәт ителми:
а) кече архитектура формаларын билгеләү (балалар уен мәйданчыкларында өлкәннәрнең ял итүе, спорт мәйданчыкларында эчке кием киптерү һ.б.) буенча кулланмау;
б) кече архитектура рәвешләрендә теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне эләргә һәм ябыштырырга;
в) кече архитектура рәвешләрен һәм аларның конструктив элементларын сындырырга һәм җәрәхәтләргә;
г) фонтаннарда коенырга.
3.13.Стационар булмаган объектларны карап тоту
3.13.1. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.
3.13.2.Җир кишәрлеген арендалау шартнамәсе срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан демонтацияләнергә, ә җир кишәрлеге иреккә чыгарылырга һәм башлангыч халәткә китерелергә тиеш.
3.13.3. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:
а) аларны ремонтларга һәм буярга. Ремонт проект документациясендә билгеләнгән тышкы кыяфәтне һәм төс чишелешен саклап калуны исәпкә алып башкарылырга тиеш;
б) янәшәдәге территориядә яшел утыртмаларның, газларның, бордюр ташының, кече архитектура рәвешләренең (алар булса) сакланышын күзәтергә, күрсәтелгән территорияне әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләр нигезендә карап тотарга;
в) стационар булмаган объектлар янындагы урналарны билгеләргә, чүп-чарларны кирәк булган саен көн дәвамында чистартырга, әмма тәүлеккә кимендә бер тапкыр, урналарны елына бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә буярга.
3.13.4 рөхсәт ителми:
а) төзелешнең стационар булмаган объектларына, козырекларга, лапасларга һәм

проектларда каралмаган башка конструкцияләрне төзергә;
б) стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч җайланмасы куярга;
в) стационар булмаган объектларның һәм аларның түбәләрендә тараны, товарларны, детальләрне, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметларны берләштерергә, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларына яраклаштырырга;
г) стационар булмаган объектлар арасында җиһаз, калдыклар белән янгынга каршы өзелүне тәэмин итәргә.
3.14. Төзелеш эшләрен башкару урыннарын тоту
3.14.1.
Эш алып барылмаган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш
3.14.2. Эшләр башланганчы, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне җитештерү чорында:
а) төзелеш мәйданы территориясенең бөтен периметры буенча башкарма комитетның хокукый актлары таләпләре нигезендә типовой киртә урнаштырырга;
б) төзелеш мәйданчыгы киртәсенең гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;
в) төзелеш мәйданчыгы киртәсенең тиешле техник торышын, аның чисталыгын күзәтергә, пычрактан, кардан, наледидан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартырга;
г) төзелеш территориясенә кергәндә урнаштырырга төзелеш объектының гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмат тактасы мәйданчыкларын һәм аны тиешле хәлдә тотарга;
д) төзелеш мәйданчыгы периметры буйлап тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;
е) төзелеш мәйданчыгына төзекләндерелгән подъездлар, урамнарның (машина юлларының) үтү өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгарылмый торган юлларны һәм транспорт чаралары тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын җиһазландырырга;
төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яисә) бункерлар булдыруны тәэмин итәргә;
ж) төзелеш мәйданы территориясеннән билгеләнгән тәртиптә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын чыгаруны оештыруны тәэмин итү;
з) төзелеш мәйданчыгы территориясеннән алынган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;
и) эшләр башкарганда гамәлдәге җир асты инженерлык коммуникацияләренең, тышкы яктырту челтәрләренең, яшел утыртмаларның һәм кече архитектура формаларының сакланышын тәэмин итәргә.
3.14.3.Төзелеш материаллары, җиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче биналар, эшче һәм хезмәткәрләрне вакытлыча тоту өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларын вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелешне оештыру проекты нигезендә төзелеш мәйданчыклары чикләрендә урнаштырыла.
3.14.4. рөхсәт ителми
а) гражданнарның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәэмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, тынлыкны бозуга китерүче төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләрнең торак зонасы тирәсендә оештыру һәм үткәрү, 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр;

б) Башкарма комитетның рөхсәтеннән (күрсәтмәсеннән) башка юлларның һәм тротуарларның юл өлеше тарая яисә ябыла;
в) чүп-чар яндырырга һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерергә.
3.15. Җирләү урыннарын карап тоту

3.15.1.әхлакый, санитария һәм экология таләпләренә туры китереп бирелгән җирләү урыннарын тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый актта билгеләнгән җирләү урыннарын тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.
3.15.2.Күмү урыннарын санитар карап тору, сатып алулар нәтиҗәләре буенча гамәлгә ашырыла, ул "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 5 апрелендәге N 44-ФЗ номерлы федераль законы нигезендә гамәлгә ашырыла.
3.15.3.Күмү урыннарын карап тотуга таләпләр:
а) зиратларда җәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Иҗтимагый бәдрәфләр территорияләрендә урыннар чистартылырга тиеш;
б) зират территориясендә чүп-чар һәм чүп савытлары чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган саен 3 көнгә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чыгарылырга тиеш;
в) ауган һәм авария хәлендә агач утыртмалары булу рөхсәт ителми. Авария агач утыртмалары ачыкланганнан соң бер тәүлек эчендә җимерелергә тиеш;
г) шәхесләре ачыкланмаган кеше каберләре яисә үлгән кешеләрнең каберләре пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм кабер ташы белән җиһазланырга тиеш.

3.15.4 Кышкы чорда җирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:
а) зиратларның үзәк юллары, подъезд юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаса, тигез кар накаты булу рөхсәт ителә;
б) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юлларның һәм тротуарларның юл өлешен эшкәртү кар явудан соң ук башланырга тиеш;
в) беренче чиратта кар чыгарырга, боз кыярга һәм үзәк һәм керү юлларыннан кар-боз берәмлекләрен алып ташларга кирәк;
г) җәяүлеләр зоналарында янгын сүндерү урыннарында бозга каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газларга, куакларга складлау рөхсәт ителми.
3.15.5. Җәйге чорда җирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:
а) үзәк юллар, килү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;
б) яшел утыртмаларны санитар кисеп алу, чүп үләннәрен кисү чаралары ел саен үткәрелергә тиеш.
3.15.6.Күмү урынын, кабер өстенә кую корылмасын (тәреләр, һәйкәлләр, плитәләр, склеплар һ.б.), чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, колумбарийда куышны карау ир белән хатын (ой), туганнары, вафат булучының законлы вәкиле яки санитария таләпләрен мәҗбүри үтәгән башка зат тарафыннан башкарыла.
3.16.Озак һәм кыска вакытлы саклау стоянкалары эчтәлеге
автотранспорт чаралары
3.16.1.Автотранспорт чараларын (алга таба - стоянка) озак һәм кыска сроклы саклау стоянкаларын тоту гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә стоянкалар урнаштыру өчен бирелгән җир кишәрлегенең (алга таба - хуҗасы) хокук иясе тарафыннан гамәлгә ашырыла.
3.16.2. Хуҗалар бурычлы:
а) территорияләрнең бөтен периметры буйлап киртә куеп тору урынын билгеләргә, ул механик йогынтыларга һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булырга тиеш;
б) стоянкаларның техник торышын, аларның чисталыгын тиешенчә күзәтеп торырга, пычрактан, кардан, наледидан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартырга;
в) стоянкалар территорияләрендә материаллар урнаштыруга, комплектлаштырылган транспортны, төрле конструкцияләрне саклауга юл куймаска;
г) стоянкалар территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган яктылык тигез бүленешен тәэмин итә торган тышкы яктырту белән җиһазландырырга;
д) автомобиль стоянкалары территорияләрендә ягулык-майлау материаллары агып торган

автомобильләр юуны һәм машина кую урыннарын булдырмаска;
е) санитария һәм янгынга каршы кагыйдәләрне үтәгән стоянкалар территорияләрен карап тоту.
ђ) инвалидларның стоянкалар территориясенә тоткарлыксыз керүен тәэмин итәргә. 1,2 группа инвалидлар белән идарә ителә торган транспорт чараларын бушлай парковкалау өчен кимендә 10 процент урын, шулай ук Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә 3 төркем инвалидлар һәм шундый инвалид балаларны ташучы транспорт чаралары өчен кимендә бер урын бүлеп бирергә. Күрсәтелгән транспорт чараларында «Инвалид» тану билгесе билгеләнергә тиеш. «Инвалид» тану билгесен индивидуаль файдалану өчен бирү тәртибе Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан башкарма хакимиятнең федераль органы тарафыннан билгеләнә. Автомобиль кую өчен күрсәтелгән урыннарны башка транспорт чаралары биләргә тиеш түгел»; Инвалидлар махсус автотранспорт чараларын кую урыннары белән "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль законының 15 статьясы нигезендә бушлай файдаланалар.
3.17. Җирлек территориясен бәйрәм белән бизәү
Җирлек территориясен бәйрәм белән бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгаларга бәйле чаралар уздыру чорында башкарыла.
Бәйрәм бизәлеше дәүләт һәм муниципаль флагларны, лозунгларны, гирляндаларны, панноларны, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада, шулай ук бәйрәм иллюминациясе урнаштыруны үз эченә ала.
Бәйрәм бизәлеше элементларын әзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен җайга салуның техник чараларын төшереп калдырырга, аларны начарайтырга рөхсәт ителми.
3.18. Сервис объектларын тоту
1. Сервис объектлары территорияләрен тоту мондый объектларның хуҗасы (милекчесе) тарафыннан гамәлгә ашырыла.
2. Юл буе сервисы объектлары территорияләрен төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә алырга тиеш:
- уңайлы хәрәкәт итү өчен каты өслек;
- территорияне яктырту, архитектура-декоратив яктырту;
- аларны урнаштыру һәм тоту таләпләрен үтәгән бәдрәф кабиналары;
- чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар;
- яшелләндерү (газоннар, чәчәклекләр) һәм яшелләндерү (коймалар) участокларын яклау элементлары.
3. Сервис объектларын һәм аларга якын территорияләрне урнаштыруга һәм аларның эчтәлегенә карата таләпләр түбәндәгеләрне үз эченә ала:
-кучмә урыннар, сервис объектларына керү юллары күчеш-тизлек полосалары белән төзекләндерелергә тиеш;
- күчеш-тизлек полосалары һәм сервис объектлары территорияләре тышкы яктырту белән төзекләндерелергә тиеш;
- Хәрәкәткә хезмәт күрсәтү корылмасына корылган съездлар шулай итеп корылган булырга тиеш, юллардан суүткәргечләрнең гамәлдәге системасы белән бәйләнгән (съездлар астына су үткәрү торбалары салынган булырга тиеш);
- Хәрәкәткә һәм аның съездларына хезмәт күрсәтү корылмасы мәйданчыгының буй текәлеге юлдан капма-каршы якка юнәлтелергә тиеш. Каплауның радиусы чикләрендә ул 20‰ булырга тиеш.
- мәйданчыкта һәм аның съездларында автомобиль юлы белән тигез дәрәҗәдә камилләштерелгән каты өслек булырга тиеш;
-Юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары ГОСТ Р 52289-2019 таләпләре нигезендә техник чаралар булу. Юл билгеләрен, тамгаларны, светофорларны, юл киртәләрен һәм юнәлеш бирү җайланмаларын куллану кагыйдәләре»;
-эксплуатацияләү һәм тоту барышында сервис объекты территориясендә дефектларны бетерү «Гомуми файдаланудагы автомобиль юллары» ГОСТ Р 59292-2021 таләпләре

нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Җәйге тору дәрәҗәсенә таләпләр. Бәяләү критерийлары һәм контроль ысуллары" һәм ГОСТ Р 59434-2021 Гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Кышкы уку дәрәҗәсенә таләпләр. Бәяләү критерийлары һәм контроль ысуллары ".
-функциональ билгеләнеше буенча хәрәкәткә хезмәт күрсәтү корылмасы территориясе, шул исәптән санитария-гигиена зонасы булырга тиеш;
- тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан тәртиптә булырга һәм бирелгән техник шартлар нигезендә эксплуатацияләнергә тиеш;
- Юл буе сервисы объектларының транспорт чаралары стоянкасында инвалидлар белән идарә ителә торган транспорт чараларын бушлай парковкалау өчен «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 декабрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә урыннар бирелергә тиеш.

IV. Авыл җирлекләрен җыештыру тәртибе, төзекләндерү эшләре исемлеген һәм аларны даими башкару тәртибен дә кертеп

4.1.Җирлек территориясен җыештыру һәм карап тотуга гомуми таләпләр

4.1.1. Җирлек территориясен җыештыру һәм карап тоту түбәндәгеләр гамәлгә ашырыла:
а) җәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;
б) кышкы чорда - 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.
Күрсәтелгән сроклар, һава шартларына карап, башкарма комитет тарафыннан төзәтелә ала.
4.1.2.Җирлек территориясен җыю түбәндәгеләрне үткәрү юлы белән башкарыла:
а) җирлек территориясен тоту, җыештыру буенча системалы эшләр;
б) Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә бердәй массакүләм чаралар (шимбә өмәләре).
4.1.3.Җәйге чорда җирлек территориясен җыештыру юу, су сибү, себерү һәм җирлек территориясен карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән җирлек территориясенең пычрануын һәм тузанлануын кимету максатында башкарыла һәм түбәндәгеләрне үз эченә ала:
а) ясалма өслекле территорияләрне себерү (коры көннәрдә су сибү), урам-юл челтәре объектларында һәм яңгыр канализациясе белән җиһазландырылган башка территорияләрдә тузаннан һәм пычрактан юу. Ясалма өслекле юл өслекләрен, мәйданнарын, тротуарларын һәм башка территорияләрне юу бөтен киңлеккә башкарыла;
б) яңгыр сулары канализациясе рәшәткәләрен чистарту;
в) барлык территориядән чүп-чар җыю;
г) ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларының төсе, бакча һәм урам җиһазларының, урналарның, спорт һәм балалар мәйданчыкларының, коймаларның, бордюрларның;
д) гомуми файдаланудагы территорияләрдә, чикләнгән файдаланудагы һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, үләннең вакытлы киюе (үләннең 15 см дан артык биеклегендә) һәм тәүлек эчендә чабылган үләнне җыештыру;
е) яфрак коелу чорында - тәүлегенә бер тапкыр яфрак җыю һәм алып чыгу;ё)юылганнан соң бордюр янында лотокларны җыештыру.
4.1.4. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияне җыештыру түбәндәгеләрне үз эченә ала:
а) юл өсләрен һәм тротуарларны кардан, кар һәм чүп-чардан чистарту;
б) скользкость яисә бозлавык барлыкка килгәндә - җәяүлеләр өчен ком зоналары, баскычлар посыпкасы, юл өслекләрен бозга каршы материал белән эшкәртү;
в) язгы чорда - кар эрү һәм кар суларының бүленгәнен оештыру.
4.1.5.Җирлек территориясендә башкарыла торган урып-җыю эшләре технологиясе һәм режимнары һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чараларының һәм җәяүлеләрнең

тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.
4.1.6. Җәяүле тротуарларны, җир өсте кичүләрен, кышкы чорда баскычларны җыештыру үзенчәлекләре:
Кар бик еш яуганда җәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш.
Бозлавык барлыкка килгәндә бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннан соң тротуарлар эшкәртелә.
Бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты бозлавык башланганнан соң ике сәгатьтән дә артырга тиеш түгел.
в) калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган көпшәк карны, яшел утыртмаларны саклау һәм кар суларын агызу шарты белән, шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән газонга яисә урыннарга салу рөхсәт ителә.
4.1.7. Җирлек территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:
а) гомуми файдаланудагы урамнарда, мәйданнарда, яшел утыртмалары булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм башка территорияләрдә сортларга;
б) мемориаль билгеләргә гамәлдәге законнар нигезендә бүлеп бирелгән күмү урыннарыннан читтә гомуми файдаланудагы территорияләрдә күпкырлы корылмалар (истәлекле корылмалар, коймалар);
в) юуны, салонны чистартуны гамәлгә ашырырга әлеге максатларда каралмаган урыннарда транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү, шул исәптән җәмәгать транспорты муниципаль маршрутларының соңгы пунктларында;
г) биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, гомуми файдаланудагы территорияләрдә кече архитектура формаларын һәм төзекләндерүнең башка элементларын ватарга һәм аларга зыян китерергә, шулай ук аларны үз белдеге белән үзгәртеп корырга, үзгәртеп корырга һәм үзгәртеп корырга;
д) язулар, рәсемнәр төшерергә, мәгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм ябыштырырга, җәмәгать транспортын, диварларын, баганаларын, коймаларын һәм бу максатларда каралмаган башка объектларны көтү тукталышларында граффити ясарга;
е) бирелгән җир кишәрлекләренең чикләреннән һәм (яисә) коймаларыннан читтә күчемле мөлкәтне берләштерергә һәм сакларга;
ђ) тару, сәнәгать товарлары һәм тротуарларда, газларда, юлларда сәүдә кирәк-яраклары урнаштырырга һәм урнаштырырга;
ж) ачыкланмаган урыннарда кар өеп кую;
з) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру юлы белән, юлларны һәм тротуарларны үз белдеге белән ябарга.
4.1.8. Санкциясез урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз исәбенә әлеге территорияне җыештырырга һәм чистартырга, кирәк булганда җир кишәрлеген рекультивацияләүне үз исәбенә башкарырга тиеш.
Әгәр дә 20 тәүлек дәвамында рөхсәтсез урында калдыкларны урнаштырган зат билгеләнмәгән булса, калдыкларны алып ташлау һәм рөхсәтсез чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне җыештыру өчен җаваплы оешмалар (яки әлеге төр хезмәтләрне алу шартнамәдә каралган булса) тарафыннан башкарыла.
4.1.9.Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектәге җир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) стихияле барлыкка килә торган чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.
4.2. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын җыю
4.2.1. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) җыю юлларының, тротуарларның, парковкаларның (парковка кесәләренең) даими чистарту буенча чаралар комплексын үз эченә ала. җәмәгать транспортын, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп-чардан, кар һәм боздан көтү тукталышы.
4.2.2. Язгы-җәйге чорда юлларны җыештыру юуны, сибүне, тузан тузанын бетерү, себерүне

үз эченә ала һ.б.
Көзге-кышкы чорда юлларны җыештыру чүп-чар, кар һәм боз җыюны һәм чыгаруны, пычракны, юлларны ком-тоз катнашмасы белән ташуны, тротуарларны коры ком белән җибәрүне күздә тота.
4.2.3. Юл буенда урнашкан урналарны чистарту көненә кимендә бер тапкыр башкарыла, тукталыш мәйданчыкларында - көнгә ике тапкыр.
4.2.4.Җәмәгать транспортын көтү павильоннары буялмаган, буялган һәм юылган булырга, рөхсәт ителмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.
4.2.5. Аерым элементлар буенча юлларны җәйге җыештыруга таләпләр:
А) үтеп йөрү өлеше төрле пычранулардан тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлеккә юылырга тиеш. Җайлаштыру сызыклары белән билгеләнгән көзге, резерв полосалар комнан һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш;
б) ике метрлы лотковый зоналарда грунт-комлы нанослар һәм пычранулар булырга тиеш түгел. Махсуслаштырылган машиналарның эш цикллары арасында барлыкка килергә мөмкин комлы кисәкчәләр һәм төрле вак чүп-чар белән пычранулар рөхсәт ителә;
в) юл кырыйлары эре габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;
4.2.6.Юлларны кышкы җыештыруга таләпләр. Кышкы чорда юлларны җыештыру түбәндәгеләрне үз эченә ала: юлларны кардан чистарту һәм юл өстендә яту, җәмәгать транспортын көтү тукталышлары, себерү, карны өемгә күчерү һәм кар чыгару.
4.2.7. рөхсәт ителми
а) квартал эчендәге машина юлларыннан, ишегалды территорияләреннән, предприятиеләр, оешмалар территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан чистартыла торган кар, бозны тротуарларга, юлларның һәм юл йөрү юлларының юл өлеше буйлап йөрү яисә тротуарларга күчерергә яисә күчерергә, шулай ук машина өлешен җыештыручы зат белән шартнамә булмаганда;
б) техник тоз һәм сыек хлор кальций тротуарларда бозга каршы реагент буларак, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка җәяүлеләр зоналарында һәм яшел утыртмалар булган территорияләрдә кулланырга;
в) билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм ташырга;
г) күз күреме өчпочмагы зонасында юллар һәм урамнар киселешендә; җәмәгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якын; транспорт киртәләре яисә югары бордюр белән җиһазландырылган юллар участокларында; тротуарларда; янәшәдәге территорияләргә керү юлларында кар өемнәре формалаштырырга;
д) юлларга автотранспорт көпчәкләре белән грунтны һәм пычракны алып чыгу;
е) грунт, чүп-чар, юа торган төзелеш материаллары, җиңел тара алып барырга, юлларны пычратмый торган брезент яисә башка материал белән капламыйча агачлар сызарга, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсен, известь, бетон катнашмаларын) юлларга, тротуарга, юл кырыена яки юлга якын газ полосасына кою мөмкинлеген юкка чыгаручы чаралар күрмичә генә күчереп йөртергә.
4.3. Урып-җыю, санитария хезмәте күрсәтү һәм кешеләр күпләп ял итү урыннарын төзекләндерү 4.3.1. Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарына түбәндәгеләр керә:
а) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, җирлек урманнарында оештырылган ял урыннары, пляжлар;
б) актив ял итү һәм мавыктыргыч чаралар урыннары - стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ.б.
в) сәүдә объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак ваклап сату челтәре объектлары комплекслары), җәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнеш, көнкүреш хезмәте күрсәтү;
г) административ һәм иҗтимагый биналарга, учреждениеләргә якын территорияләр.
4.3.2.Гомуми файдаланудагы мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буен һәм башка территорияләрне җыештыру: кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда,

бульварларда, яр буйларында һәм башка ял зоналарында юлларны җыештырганда, химик реагентлары булмаган карны шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарга, яшел утыртмаларны саклау һәм агып төшүче суларны тәэмин итү шарты белән, вакытлыча җыеп алу рөхсәт ителә.
4.3.3. Ваклап сату базарларын җыю һәм санитар карап тоту:
а) ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хуҗалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән җиһазландырылырга, яңгыр суларын һәм тал суларын агызу өчен каты өслекләре һәм уклоннары булырга, шулай ук суүткәргеч һәм канализациясе булырга тиеш;
б) базар территориясен төп җыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндез чүп-чар җыючыларның каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүп-чар җыештыру һәм чистарту эшләре башкарыла;
в) елның җәйге чорында базар территориясендә атна саен мәҗбүри рәвештә дымлы җыештыру башкарыла;
г) базар территориясе 40 кв. м мәйдандагы бер урна исәбеннән урналар белән җиһазландырылачак, өстәвенә алар арасындагы ераклык прилавка сызыгы буйлап 10 м дан артмаска тиеш;
4.3.4.Базар территориясендә һәм аның янәшәсендә урнашкан оешмалар, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаталары һәм павильоннары эшчәнлеге, каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә рөхсәт ителми.
4.3.5.Урып-җыю һәм сәүдә һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектларының санитар эчтәлеге:
а) сәүдә объектлары территорияләрен һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектларын тулысынча җыештыру тәүлегенә бер мәртәбә (иртән һәм кич) башкарыла. Көндез чүп-чар җыючыларны һәм чүп-чар җыючыларны чүп-чар калдыклары белән тутырылган чүп-чар җыю эшләре башкарыла;
б) сәүдә һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектларына керү юлында кимендә ике урна билгеләнә;
____ газ һәм тротуарларда тара һәм товарларны складлау рөхсәт ителми;
г) калдыкларны чыгару тәэмин ителә.
4.3.6.Территорияләр оркасы башка сәүдә мәйданчыклары, объектлы вак-төяк челтәр комплекслары, социаль-мәдәни билгеләнештәге оркалар бер елның җылы вакытында мәҗбүри алдан поливка белән ябылганнан соң ясала. Агымдагы урып-җыю көн дәвамында башкарыла.
Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.
4.3.7. Ял итү урыннарын төзекләндерү һәм кешеләр булу турында массакүләм мәгълүмат:
а) ял итү һәм кешеләр күпләп була торган территориядә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә өслекләрне бәйләү элементлары (плитә куәте яки асфальт рәвешендә), өслекләрне бәйләү элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр һәм чүп-чар өчен кече контейнерлар, урам техник җиһазлары, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, җирлек мәгълүматларын йөртүчеләр, яшелләндерү участокларын яклау элементлары (металл киртәләр, өслекнең махсус төрләре һ.б.) керә;
б) кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарының барлык территорияләрендә, пляжлардан кала, каты өслекле яисә чәчелгән үләннәр яисә яшел үсентеләр булган үсемлек грунты булырга тиеш;
в) ял итү һәм кешеләр күпләп була торган территорияләрдә яшелләндерү участокларын чәчәк түтәлләре, газлар, ялгыз, төркемле, рядовой бистәләр, вертикаль, күпкатлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;
г) кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннары, туалет урнаштыру һәм тоту таләпләрен үтәп, җиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән комплектланырга тиеш;
________ йорт. пычранган саен, кешеләр ял итә яисә күпләп була торган урыннарда фонтаннар, буалар, елга ярлары чистартылырга тиеш;

д) массакүләм чаралар уздырганда аларны оештыручылар чара үткәрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештыруны һәм бозылган төзекләндерү эшләрен торгызуны тәэмин итәргә тиеш.
Чараны үткәрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештыру һәм бозылган төзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткәрүгә билгеләнгән тәртиптә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

4.3.8. Кешеләр ял итү һәм массакүләм булу урыннары территорияләрендә рөхсәт ителми:

а) бу урынга билгеләнмәгән урыннарда тара һәм сәүдә җиһазларын сакларга, урнаштырырга;

б) территорияне җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга;

в) автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыкларын салырга;

г) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар уздырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;

д) газны, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларын зарарларга;

е) кече архитектура формаларын зарарларга һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчерергә;

ђ) сыек продуктларның калдыкларын, сатуратор җайланмаларыннан суны, тротуарларга, газларга һәм җирлек юлларына квас һәм сыра цистерналарын салырга;

ж) автотранспорт чараларының түләүле стоянкаларын законсыз оештырырга;

з) стационар булмаган объектларны үз белдеге белән урнаштырырга;

и) тротуарларның асфальт-бетон өслеген, янәшәдәге яшел зоналарның бөтенлеген һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларын бозарга;

й) территориядә сәүдә-суыткыч җайланмасы чыгарырга;

к) каты көнкүреш калдыкларын халыктан каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) калдыкларны урнаштыру өчен шартнамә булмаса, каты көнкүреш калдыкларын идарәче оешмалар белән җыю өчен каты көнкүреш калдыклары (бункерлар) берләштерергә;

л) тимер-бетон блоклар, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру юлы белән тротуарларны үз белдеге белән каплау;

м) товарны сәүдә объектыннан читтә чыгарырга;

н) учак ягарга, шул исәптән ачык уттан файдалануны, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә җылылык белән эшкәртү өчен башка җайланмалар куллануны күздә тоткан чаралар уздырырга.

4.4 Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен җыештыру, карап тоту
һәм төзекләндерү

4.4.1. Йорт яны территориясен җыештыру:

а) җыештыру түбәндәге эзлеклелектә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, җәяүлеләр өчен юлларны (бозлавык һәм тайгаклык очрагында - ком сибү), ә аннары - ишегалды территорияләрен;

б) кар яву вакытында җитештерелә торган кар чистартудан тыш, җыештыру 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла. Көндезге вакытта машиналар тизлеге 4 км/сәг. булганда җыюны механикалаштырырга мөмкин.

4.4.2. Җәйге җыештыру:

а) йорт яны территорияләрен җәйге җыештыру: себерү, юу яисә су сибү - махсус машиналар ярдәмендә - башлыча иртә, иртәнге һәм соң, кичке сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;

б) тротуарлар юуны бары тик ачык тротуарларда гына (алар прилотка полосасы белән турыдан-туры чикләнә) һәм биналардан урамның машина юлына таба юнәлештә генә башкарырга кирәк;

в) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булган саен башкарылырга тиеш, ләкин тәүлегенә ике тапкырдан да ким булмаска тиеш.

4.4.3. Кышкы җыештыру:

а) түбәләрдә җыела торган кар үз вакытында җиргә ташланырга һәм прилот полосасына күчәргә, ә киң тротуарларда - валларга формалашырга тиеш;

б) чистартыла торган кар тротуарлардан алгы өлешкә, ә ишегалларында - төзелеш урыннарына

күчәргә тиеш;
в) квартал эчендәге юллардан күчерелгән карны борт ташына параллель урнашкан өемнәргә һәм валларга салырга яисә, кагыйдә буларак, ротор кар чистартучылары ярдәмендә юл буен төзергә кирәк;
г) урамнарның машина юлыннан газлар белән аерылган 6 м дан артык киңлектәге тротуарларда карны тротуар уртасына алга таба юк итү өчен җибәрергә рөхсәт ителә;
д) кар өемнәренә һәм өемнәргә салу эшләре кар яву тәмамланганнан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча тротуарларда, ә калган территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча төгәлләнергә тиеш;
е) ишегалларында, квартал эчендәге юлларда, газларда һәм ирекле территорияләрдә, җәяүлеләрнең ирекле хәрәкәтенә һәм автотранспортның үтүенә комачауламый торган, яшел утыртмаларны һәм кар суларын аерып алуны тәэмин иткәндә, пычранмаган ком-тоз катнашмалары белән пычранмаган кар өеп кую рөхсәт ителә;
ђ) тротуарларны кулдан җыештырганда һәм квартал эчендәге юлларны җыештырганда кар тулысы белән җыештырылырга тиеш. Камилләштерелгән япмалар булмаганда, карны хәрәкәт астына җыярга кирәк, аннары аны тыгызлау өчен кар катламын калдырырга кирәк;
ж) юл капламаларын эшкәртүнең шомалыгы барлыкка килгәндә, ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү бүлүчеләр ярдәмендә 0,2-0,3 кг/м нормасы буенча башкарылырга тиеш;
з) боз ясалу эшкәрткәннән соң йомшартылган катнашмаларны, ачык грунтка, агачларга яисә газларга эләгүгә юл куймыйча, күчерергә яисә күчерергә тиеш.
4.4.4. Яз җитү белән түбәндәгеләр тормышка ашырыла:
а) кар суларын нормаль чыгару өчен таләп ителә торган урыннарда су агызып китүне тәэмин итү өчен, бауларны юдырту һәм чистарту;
б) кар суын люкларга һәм коеларны су кабул итү коеларына системалы рәвештә кую;
в) кар эрегәннән соң ишегалды территорияләрен кар һәм боз калган чүп-чардан чистарту.
4.4.5. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту: күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясе) карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:
а) даими җыештыру;
б) күзәтү һәм су сиптерү коеларын, дренажларны, лотокларны, үрелгән торбаларны ремонтлау һәм чистарту;
в) инженер челтәрләренең смотр коеларына, янгын сүндерү су белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) каршылыксыз үтеп керүне тәэмин итү;
г) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны җыю һәм алып китү;
д) яшелләндерү һәм булган яшел утыртмаларны карау;
е) кече архитектура рәвешләрен карап тоту, агымдагы һәм капиталь ремонтлау.
4.4.6. Барлык төр калдыклар контейнерлар һәм бункерларга җыелырга тиеш, алар су үткәрми торган өслекле контейнер мәйданчыкларында урнаштырыла, каты көнкүреш калдыкларын туплау нормалары нигезендә кирәкле күләмдә җыелырга тиеш.
4.4.7. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданнар түбәндәгеләргә бурычлы:
а) йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип сакларга;
б) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус мәйданчыкларга гына урнаштырырга.
4.4.8. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:
а) җайланма каты көнкүреш контейнерлары калдыклар, ә анализланмаган биналарда
б) моннан тыш, сыек көнкүреш калдыклары өчен җыентыклар да;
в) расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыклар чыгару;
г) контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мәйданчыкларын, аларга килү юлларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;
д) подъездларга керү юлларында чүп савытлары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;
е) тайгак участокларны ком-тоз һәм (яисә) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән

эшкәртү;
яшел үсентеләрне һәм газларны саклауны һәм квалификацияле тәрбияләүне;
ж) тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгы төшү белән кертү.
4.4.9. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:
а) яфракларны, калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрен яндырырга;
б) хуҗалык мәйданчыгыннан читтә эчке кием, кием-салым, келәмнәр һәм башка предметлар элү;
в) контейнер мәйданчыкларына илтә торган подъездларны томаларга;
г) урамнарның һәм юлларның юл өлешендә, тротуарларда, газларда һәм яшел зоналарда контейнерлар (бункерлар) билгеләргә;
д) билгеләнгән тәртипне бозуда йорт яны территорияләренең коймаларын үз белдеге белән билгеләргә;
е) үз белдеге белән ишегалды корылмалары төзергә;
йорт янындагы территорияне металл ватык, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, зола һәм җитештерү һәм куллану калдыклары белән капларга, тараны кушарга һәм сакларга;
ж) калдыклар һәм чүп-чар өяргә;
з) автотранспорт чараларының түләүле стоянкасын оештырырга;
и) тимер-бетон блоклар, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка җайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге машина юлларын үз белдеге белән ябарга;
к) автомашиналар юуны, ягулык һәм майлар агызуны башкарырга, тавыш сигналларын, тормоз һәм двигательләрне көйләргә;
л) кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшләр башкарырга;
м) Россия Федерациясе законнарында каралган мәҗбүри таләпләр бозылса, сәүдә һәм җәмәгать туклануының теләсә нинди предприятиеләрен, шул исәптән палаткаларны, киоскларны, ларекларны, мини-базарларны, павильоннарны, җәйге кафеларны, җитештерү объектларын, автомобильләрне, көнкүреш техникасын, аяк киемнәрен, шулай ук автомобиль стоянкаларын урнаштырырга;
н) йорт яны территориясенең эчке юллары буйлап транспортның транзит хәрәкәтен гамәлгә ашырырга;
о) учак ягарга, шул исәптән ачык уттан файдалануны, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә җылылык белән эшкәртү өчен башка җайланмалар куллануны күздә тоткан чаралар уздырырга.
4.4.10. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:
а) яшел утыртмаларның сакланышы;
б) җәй көннәрендә һәм коры көннәрдә газоннарга, чәчәклекләргә, агачларга һәм куакларга су сибү;
в) төзелешле материаллар, ком, чүп-чар, кар, боз һ.б. төземичә газларның сакланышы һәм бөтенлеге;
г) яңа агач һәм куаклар утырту, юллар челтәре үзгәрү һәм җиһазларны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру, агротехник шартларны үтәп урнаштыру.
4.4.11.Йорт тирәсен төзекләндерү территорияләр, территорияләр, һәр йорт биләмәләрендә, кагыйдә буларак, түбәндәгеләр булырга тиеш:
а) йорт кирәк-яракларын киптерү өчен хуҗалык мәйданчыгын, кием-салым, келәмнәр һәм йорт кирәк-яраклары чистартуны;
б) өлкәннәрне ял итү мәйданчыгы;
в) балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары яшелләндерү һәм балаларның җәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларының кирәкле җиһазлары.
4.4.12. Әгәр кишәрлек территориясенең зурлыгы мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләр йөртү өчен мәйданчык урнаштырылырга мөмкин.
4.4.13.Йорт подъездлары каршындагы мәйданчыклар, юл йөрү һәм җәяүлеләр өчен юллар

каты өслекле булырга тиеш. Каты өслекләр салганда, яңгыр суларын буш агызу мөмкинлеге каралырга тиеш.
4.4.14.Торак йортларга кертелгән җәмәгать корылмаларының торак өлешеннән аерымланган ишекләре булырга тиеш, шул ук вакытта автотранспорт стоянкасы да булырга тиеш. персонал ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.
4.4.15. Торак йортның тәрәзәләре һәм фатирларга керү урыннары урнашкан ишегалды ягыннан җәмәгать билгеләнешендәге урыннар өчен материаллар, продукция төяү рөхсәт ителми. Йөкне тәрәзәләре булмаган торак йортлар торбаларыннан, җир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан башкарырга кирәк.
4.4.16.Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешеләрнең, шулай ук урып-җыю һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.
4.5. Шәхси торак төзелеше территорияләрен җыештыру
4.5.1. Торак йортлар хуҗалары көн саен җир кишәрлеген (шул исәптән кардан) җыялар.
4.5.2.Индивидуаль торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:
а) кар көрәргә, чүп-чарны ташларга, шлак ташларга, йорт биләмәсе территориясенә сыек көнкүреш калдыкларын агызырга;
б) юлларның һәм юл йөрү юлларының бер өлешенә ишегалды һәм аның янындагы территориядән чистартылган кар һәм бозны чыгарырга яисә күчерергә.

V. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

5.1.Хәрефләр булу төзекләндерү территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компонентлары булган территорияләр гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә проект документларында эшләнергә һәм каралырга тиеш.
Элементларга проект документациясе мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештерелә.
Озын яисә даими файдаланудагы территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен ныгытылырга тиеш.
5.2.элементларның эчтәлеге төзекләндерү, шул исәптән эшләр аларны торгызу һәм ремонтлау, төзекләндерү элементлары хуҗалары гамәлгә ашыра.
5.3. Яшелләндерү
5.3.1.Яшел утыртмалар территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора.
Төзекләндерү эшләрен башкарганда гамәлдәге яшел утыртмаларны мөмкин кадәр күбрәк саклап калырга кирәк.
5.3.2. Җирлек территориясендә яшелләндерүнең ике төре: стационар - үсемлекләрне грунтка утырту һәм мобиль рәвештә утырту - үсемлекләрне махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту. Стационар һәм мобиль яшелләндерүне рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрендә (түбә яшелләндерү), фасадаларында (вертикаль яшелләндерү) архитектура-ландшафт объектлары (газлар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар булган мәйданчыклар) төзү өчен файдаланалар.
5.3.3.яшелләндерү объектларының эчтәлеге - яшел утыртмаларны карау һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү элементларын карап тоту, күләмле корылмаларның конструктив элементларының аз гына деформацияләрен һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук җәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны җыештыру эшләре комплексы ул.
5.3.4.Яшел утыртмалар хуҗалары түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:
а) яшел утыртмаларның сакланышын һәм аларны квалификацияле карауны тәэмин итәргә;
б) елның җәендә коры көннәрдә газоннарга, чәчәклекләргә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәэмин итәргә;
в) газларның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итәргә;
г) яшелләндерү объектларында сулыклар булса, аларны чиста тотарга һәм кимендә 10 елга

бер мәртәбә чистартырга;
5.3.5. Яшелләндерелгән территорияләрдә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:
а) төзелешләрне, аларның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүен тәэмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, урнаштырырга;
б) агачларны һәм куакларны рөхсәтсез утырту һәм кисүне, газларны һәм чәчәкләрне юкка чыгаруны;
в) агачларга һәм башка яшел утыртмаларга гамак, таган, турник, кер киптерү өчен баулар тагарга, агачларга реклама һәм мәгълүмат щитлары һәм табличкаларын, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгарыла торган конструкцияләрне, объектларга, афишаларга, игълан итү, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәэмин итү чаралары, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан, чәнечкеле киртәләрдән аерырга;
г) стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын билгеләргә, шул исәптән, ел вакытына карамастан, автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырырга;
д) төзелеш материалларын һәм башка материалларны, калдыкларны, чүп-чарны, бозга каршы материалларны һәм башка зарарлы матдәләрне, шулай ук ком һәм бозга каршы реагентлар белән пычранган карны, боз төркемнәрен кушарга;
е) яшелчә бакчалары өчен казу башкарырга;
йорт хайваннарын газларда һәм чәчәклекләрдә йөртергә;
ж) яфракларны, үләннәрне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларның катнашмасын лоткага һәм башка суүткәргеч җайланмаларга кертергә;
з) катнашманы һәм чүпне газоннарга ыргытырга;
и) учак ягарга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар уздырырга, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә җылылык белән эшкәртү өчен башка җайланмалар кулланырга;
й) сок, сумала чыгару өчен агачлар кисәргә, аларга башка механик зарарланулар ясарга;
к) яшелләндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт җиһазларын бозарга;
л) агач тамырларын кәүсәдән 1,5 м ераклыкта ачарга һәм агач муеннарын җир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.
5.4. Киртәләр.
5.4.1. Коймаларны урнаштыру төзекләндерү элементы булып тора.
5.4.2. Утлар бер-берсеннән аерыла:
а) билгеләү (декоратив, яклау, аларның ярашуы);
б) биеклек (түбәнлек - 1,0 м га кадәр, уртача - 1,1-1,7 м, югары - 1,8-3,0 м);
в) материалның төсе (металл, тимер-бетон һ.б.);
г) күз карашы өчен сизгерлек дәрәҗәсе (үтә күренмәле, саңгырау);
д) стационар (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка төр киртәләр.

Коймаларны проектлау аларның урнашу урыннарына һәм билгеләнешенә карап, гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектлау проектларына карап башкарыла.
5.4.3 Мәдәни мирас объектлары территорияләрен яктыртуны әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарырга кирәк.
5.5. Җир өсләрен ябу
5.5.1.Җир өсләрен ябу җирлек территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәт итү шартларын тәэмин итә, шулай ук барлыкка килгән төзелешнең архитектур йөзен формалаштыра.
Төзекләндерү максатларында түбәндәге төр өслекләр билгеләнде:
а) каты (капиталь) өслекләр - монолит яисә җыелма өслекләр, шул исәптән асфальт-бетоннан, цементобетоннан, табигый таштан башкарыла;
б) йомшак (капиталь булмаган) өслекләр - табигый халәттәге, тыгызланган яисә беркетелгән сүс материаллары белән сакланган, табигый яисә ясалма сыпучыл материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит чәчүлекләре, керамзит, резин валчык) башкарыла торган өслекләр;

в) үлән капламын әзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган өслекләр;
г) катнаш өслекләр - өслекләрнең үрелмәләрен тәшкил итүче өслекләр (рәшәткә плитәсе яисә газонга баткан газ рәшәткәсе яисә йомшак өслек).
5.5.2. Яфрак төрләрен сайлауны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә башкарырга кирәк:
а) каты - мөмкин булган йөкләнешләрне, сыйфатны һәм хәрәкәт составын, проектлау вакытына гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;
б) йомшак - территорияләрнең аерым төрләрен (шул исәптән балалар, спорт мәйданчыкларын, этләрне йөртү өчен мәйданчыкларны, урамда йөрү юлларын) төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып;
в) газлы һәм катнаш кешеләр, аеруча экологик булганнары буларак.
Ябык өслекнең каты төрләрендә коры хәлдәге эләктерү коэффициенты кимендә 0,6, юештә 0,4 булса, кытыршы өслек булырга тиеш.
5.6. Җир өсләрен тыгызлау
Җир өсләрен бәйләү элементларына гадәттә борттагы ташларның төрле төрләрен, пандусларны, баскычларны, баскычларны кертәләр.
5.7. Юл бортындагы борт ташлары тротуар һәм юл өлеше биеклегеннән кимендә 150 мм артык булган юл өлеше тоташкан урында урнаштырыла, бу өслекләр ремонтланган очракта да сакланырга тиеш.
Машина транспортын газ белән тоташтыру урыннарында газ белән бәрүне булдырмау өчен, югары борт ташын куллану кирәк.
Җәяүлеләр коммуникацияләрен газ белән бергә бәйләгәндә, газ өсте тигезлегеннән кимендә 0,5 м ераклыктагы кимендә 50 мм дан да артык булган бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газны саклый һәм чүп-чарның пычракка һәм үсемлек чүп-чарына эләгүен булдырмый, аның хезмәт итү вакытын арттыра.
Җәяүлеләр зоналары территориясендә төрле өслекле өслекнең төрле төрләрен тоташтыру өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, таш, керамик борт һ.б.) кулланырга мөмкин.
5.8. Баскычлар, баскычлар, пандуслар
җәяүлеләр коммуникацияләре юнәлешендә 60 тан артык промилле баскыч төзүне күздә тотарга кирәк.
Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башкаларның урнашу урыннарындагы төп җәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар йортларында һәм өлкән яшьтәге баскычларда аларны пандуслар белән озата бару күздә тотыла.
бордюр пандусының авышы 1:12 кабул ителә.
Баскычларның беренче баскычларын төшкәндә һәм күтәрелгәндә, ачык төстәге капма-каршы төстәге сызыклар белән аерып күрсәтергә кирәк.
Бер марш чикләрендә тышкы баскычларның барлык баскычлары да баскычларның киңлеге һәм биеклеге буенча бертөрле итеп билгеләнә.
Талаучы пандус булмаганда, конструкцияләр киртәләүче бортикны кимендә 75 мм биеклектә һәм тоткычларда күздә тотарга кирәк.
Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участоклары әйләнә-тирәдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.
Баскычның ике ягында да яки пандуста да колачлау өчен уңайлы һәм стенадан 40 мм ераклыкта булган 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисенте биеклегендә тоткалар күздә тотыла.
5.9. Мәйданчыклар:
Җирлек территориясендә түбәндәге мәйданчыклар урнашкан: балаларның уеннары, өлкәннәрнең ялы, спорт белән шөгыльләнү, чүп-чар җыючыларны урнаштыру, этләрне йөртү, автомобиль кую урыннары.
Теркәлгән мәдәни мирас ядкарьләренең һәм махсус сакланылучы табигать территорияләренең саклау зоналары чикләрендә мәйданчыклар урнаштыру истәлекләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау вәкаләтле органнары белән

килештерергә тәкъдим ителә.
Йорт тирәсендәге территорияләр, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм җәрәхәтләнү куркынычсыз инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.
5.10. Балалар мәйданчыклары
5.10.1. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар рәвешендә яисә яшь мәнфәгатьләре буенча зоналаштырылган комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.
Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак төрләре, мәйданчыкның газ белән тоташу элементлары, яшелләндерү, уен җиһазлары, эскәмия һәм урналар, яктырту җиһазлары.
Торак йортлар һәм җәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 метрдан, кече һәм урта мәктәп яшендәге балалар мәйданчыклары - 20 метрдан кимрәк, комплекслы уен мәйданчыклары 40 метрдан да ким булмаска, спорт-уен комплекслары 100 метрдан да ким булмаска тиеш.
Балалар уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнашырга тиеш.
5.10.2. Балалар мәйданчыклары тиеш:
а) җәй көннәрендә ком белән тигезсезлекләр салынган өслек планировкасы булырга тиеш;

б) даими рәвештә себерелергә һәм иртәнге вакытта чылатырга;
в) буялырга, киртәләрнең һәм корылмаларның буялуын, буялуын мәйданчыкта елга кимендә бер тапкыр җитештерергә, ә ремонтын - кирәк булган саен;
г) транзит җәяүлеләр хәрәкәтеннән, юл йөрү юлларыннан, борылыш мәйданчыкларыннан, кунакчыл стоянкалардан, дляходлар контейнерларын урнаштыру өчен мәйданчыклардан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлы саклау участокларыннан изоляцияләнергә.

Травматизмны булдырмас өчен, мәйданчык территориясендә чыгыш ясаучы тамырлар яки түбән ботаклар, җир өслегендә урнашкан иске, киселгән җиһазлар калдыклары (стойкалар, фундаментлар) булу рөхсәт ителми (кагыйдә буларак, турникларда һәм качельләрдә).
Янындагы территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар мәйданчыклары территориясендә эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын складлау рөхсәт ителми.
Яктырту җиһазлары, кагыйдә буларак, мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.
Яктырту җайланмаларын 2,5 метрдан да ким булмаган биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.
Уен җиһазларын урнаштыру норматив куркынычсызлык параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.
5.10.3.Балалар мәйданчыкларын карап тоту һәм аларда куркынычсызлыкны тәэмин итү өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.
5.11. Спорт мәйданчыклары
Спорт мәйданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән.
Спорт мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак яисә газ төрләре (җәйге чорда), спорт җиһазлары.
Спорт мәйданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшеллек мәйданчык периметры буйлап урнаштырыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биеклеге 2,5-3 м, мәйданчыкларның бер-берсенә тоташкан урыннарында биеклеге 1,2 м.
Спорт җиһазлары спорт, физкультура мәйданчыкларында йә махсус җиһазландырылган җәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) рекреацияләр составында урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт

җиһазлары заводта ясалган, махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәләрдән һәм бүрәнәләрдән ясалган (ярыклар, ярыклар булмау һ.б.) булырга мөмкин. Урнашканда сертификацияләнгән җиһазлар каталогларына таянып эш итәргә кирәк.
5.12. Ял итү мәйданчыклары
Торак төзелеше территориясендә тыныч ял итү һәм өлкәннәр өчен өстәл уеннары уздыру өчен билгеләнгән ял мәйданчыклары оештыру мөмкин. Торак йортлар тәрәзәләреннән алып тын ял итү мәйданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, шау-шулы өстәл уеннары мәйданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.
Ял мәйданчыгында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә гадәттә каты өслек төрләре, мәйданчыкның газ белән тоташу элементлары, яшелләндерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә һәр эскәмиядә) керә, яктырту җиһазлары керә.
Мәйданны каплауны плитә куәте рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял мәйданчыкларын һәм балалар мәйданчыкларын берләштергәндә, балалар уеннары зонасында өслекнең каты төрләрен урнаштырырга киңәш ителми.
Парклар территорияләрендә чирәмдәге ял мәйданчыклары оештырылырга мөмкин.
5.13. Этләрне йөртү өчен мәйданчыклар
5.13.1.этләрне йөртү өчен мәйданчыклар вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килештерелгән урыннарда урнаштырыла.
Этләрне йөртү өчен мәйданчык территориясендә төзекләндерү элементлары исемлегенә төрле өслекләр, коймалар, эскәмияләр, урна, утильләштерү өчен контейнер экскрементлар, яктырту һәм мәгълүмат җиһазлары керә.
Периметраль яшелләндерүне күздә тотарга тәкъдим ителә.
Этләрне йөртү өчен мәйданчыклар микрорайонның һәм торак районның яшел утыртмалардан азат булган гомуми файдалану территорияләрендә, метрополитен һәм гомумпоселок магистральләренең техник зоналарында, 110 кВт көчәнешле электр линияләре астында, беренче һәм икенче поясларны су белән тәэмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә урнаштырылырга тиеш.
Торак билгеләнештәге территорияләрдә урнашкан этләрне йөртү өчен мәйданнар күләме 400-600 кв.м, башка территорияләрдә - 800 кв.м, барлыкка килгән төзелеш шартларында мәйданчыкларның кечерәйтелгән күләме, булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, кабул ителергә мөмкин.
Мәйданчык чигеннән алып торак һәм җәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ара кимендә 25 метр, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары участокларына, ял мәйданчыкларына кадәр кимендә 40 метр булырга тиеш.
Мәйданны төзү, кагыйдә буларак, биеклеге 1,5 м булган җиңел металл челтәрдән башкарыла. Чикләнүнең элементлары һәм секцияләре арасындагы ераклык, аның аскы кырые һәм җире хайванга мәйданчыктан чыгып китәргә рөхсәт итәргә яки имгәнү китерергә тиеш түгел.
Мәйданчык территориясендә мәйданчыктан файдалану кагыйдәләре булган мәгълүмати стенд урнаштырылырга тиеш.
5.13.2. Йорт хайваннары хуҗалары үз хайваннарының экскрементларын үзләре җыя һәм утильләштерә.
Хайваннар хуҗалары үз хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмаска, шулай ук әйләнә-тирәдәгеләр өчен санитария нормалары нигезендә тынлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитария-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.
5.14. Автостоянкалар мәйданчыклары
Җирлек территориясендә автомобильләрне кыска вакытлы һәм озак саклау кебек автостоянкаларның түбәндәге төрләре урнаштырыла.
Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: өслекнең каты төрләрен, өслекләрне бәйләү элементларын, коймаларны, урналарны яисә кече контейнерларны

чүп-чар, яктырту җиһазлары, мәгълүмати җиһазлар (күрсәткечләр).
Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына килү юллары җәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешмәскә тиеш.
Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау участогы аша җәяүлеләр өчен транзит юллар оештыру рөхсәт ителми.
Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы 3 м дан да ким булмаган киңлектәге яшел утыртмалар полосасы белән башка территориядән аерылырга мөмкин.
5.15. «Кече архитектура формалары» ярдәмче системасы;
5.15.1. Кече архитектура формаларын урнаштыру биналарны һәм корылмаларны төзү, реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау проект документациясен, шулай ук төзекләндерү яисә эскиз тәкъдимнәрен "төзекләндерү" бүлеге нигезендә гамәлгә ашырыла.
Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга тәкъдим ителә. Тарихи төзелеш зоналары, җирлекнең үзәк үзәге, җирлекнең күп функцияле үзәкләре һәм зоналары өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.
5.15.2. Кече архитектура формаларына төп таләпләр түбәндәгеләр:
а) архитектура һәм ландшафт даирәсе характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;
б) материалларның югары декоратив һәм эксплуатация сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, озак вакыт дәвамында аларны саклап калу;
в) ныклык, ышанычлылык, конструкциянең иминлеге.
5.16. Тышкы реклама һәм мәгълүмат идарәсе
5.16.1. «Тышкы реклама һәм мәгълүмат өлкәсен үстерү
а) Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.
Гамәлдәге такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, тышкы мәгълүмат чаралары вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның белән тулысынча яраштырып урнаштырыла һәм файдаланыла.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хуҗалары аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын җыештырырга тиеш.
Реклама яки мәгълүмати хәбәрләр урнаштырмыйча тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырын зарарлау, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән мәгълүматныябыштыру,ябыштыру рөхсәт ителми.
Реклама яки мәгълүмат конструкциясе хуҗасы территорияне төзекләндерү һәм (яисә) фасадның тышкы кыяфәтен монтаждан соң (демонтаждан) өч тәүлек дәвамында торгызырга тиеш.
б) Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтацияләнергә тиеш.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә объектлар корылмаларына һәм корылмаларына зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.
в) Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрләргә мөмкин:
- дивар конструкциясе;
- декоратив панно;
консол конструкциясе;
түбә конструкция;
витрин конструкция;
учреждение тактасы;
- режимлы табличка;
- модульле конструкция;

- стела;
- калкан конструкциясе;
- флаглар композициясе;
- Махсуслаштырылган конструкция.

г) Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына карата гомуми таләпләр: Тышкы мәгълүматны проектлау, әзерләү һәм урнаштыру чаралары Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында Россия Федерациясе законнары, аларны саклау һәм куллану таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш;

5.1.3. реклама корылмаларында мәгълүмат Россия Федерациясенең дәүләт теле һәм Татарстан Республикасының дәүләт телләре турындагы законнар таләпләренә туры китереп урнаштырылырга тиеш;

Ике яки аннан да күбрәк тел кулланган очракта, текстлар эчтәлек һәм техник бизәлеш буенча тиңдәш булырга, грамоталы һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.

5.17. Гражданнарны игълан итү, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары урнаштыру Мәдәни һәм спорт чаралары афишаларын урнаштыру гражданнар күпләп җыела торган урыннарда һәм җәяүлеләр йөри торган урыннарда билгеләнгән махсус тумбаларда, калканнарда һәм стендларда гына рөхсәт ителә.

Игъланнар өчен дивар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылма калканнар рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

VI. Төзелештә, ремонтлаганда җир эшләрен уздыруга төп таләпләр, коммуникацияләрне реконструкцияләү

6.1.Юл өслекләрен грунт белән каплауга яисә ачуга бәйле эшләр (җир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яисә ремонтлау, свай һәм шпунт тутыру, электр тапшыру линияләре терәкләрен, элемтә, яктырту терәкләрен урнаштыру (алмаштыру), яктырту терәкләрен урнаштыру, грунтны планировкалау, инженерлык тикшеренүләрендә эшләү һәм башка эшләр) вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (җир эшләрен җитештерүгә ордер) булганда гына башкарыла.

6.2.Җирлек территориясен төзекләндерүгә бәйле җир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм уздыру, җир эшләрен җитештерүгә ордер алу һәм алу муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.3.Яшел утыртмаларны сүтү яисә күчереп утырту кирәк булганда, башкарма комитетның күрсәтмәсен рәсмиләштерергә һәм яшел утыртмаларны сүтәргә яисә күчереп утыртырга кирәк.

6.4.Җирлек юлларында хәрәкәтне вакытлыча чикләү яисә туктату, юлның ике ягыннан да заказчылар һәм эшләр җитештерүчеләр турында кирәкле барлык мәгълүматларны, эш срокларын, әйләнешнең мөмкин булган маршрутларын мәҗбүри урнаштырган вәкаләтле орган тарафыннан бирелә торган рөхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән калканның рәвеше һәм эчтәлеге рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

6.5.вакыты чыккан ордерлар буенча коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләре үз белдеге белән башкарыла.

VII. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

7.1. Торак мохитен төзекләндерү объектларын, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда өлкән яшьтәге затлар һәм инвалидлар өчен торак пунктлар тирәлеген һәркем файдалана алырлык булу, әлеге объектларны өлкәннәрнең һәм инвалидларның күчеп йөрүенә ярдәм итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итү күздә тотыла.

Өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны хәрәкәткә китерүче техник чаралар һәм

җайланмалар проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелештә заказчы тарафыннан гамәлгә ашырылырга тәкъдим ителә.

VIII. Биналар (алардагы биналар) милекчеләренең һәм янәшәдәге территорияләрне төзекләндерүдә корылмаларның катнашу тәртибе

8.1. Җирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычранудан саклау һәм яклау чараларын гамәлгә ашыру, җирлек территориясен килештерү максатларында аларны җыештыру һәм санитар карап тоту өчен хуҗалык субъектларына һәм физик затларга беркетелә.
8.2. Хуҗалык итүче субъектлар һәм физик затлар, законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса, янәшәсендәге территорияне җыештырырга һәм санитар карап торырга хокуклы:
а) идарәче оешмалар - күпфатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук күпфатирлы йорт территориясе каршындагы җир кишәрлеге, төп фасад ягыннан 5 м радиуста йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);
б) социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, шулай ук учреждениесе территориясе алдындагы җир кишәрлеге, 10 м радиустагы төп фасад ягыннан йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) башка яктан - 10 м радиуста;
в) күпфатирлы торак йортларда төзелгән торак булмаган биналарны эксплуатацияләүче затлар якындагы территорияне озынлыкка - биналарның бөтен озынлыгы буена, киңлегенә - 10 м ераклыктагы яисә юл өлеше бордюрына (юл буйлап объект урнашкан очракта) кадәр, идарәче оешма белән шартнамә булмаган очракта, җыештырырга хокуклы;
г) сәнәгать предприятиеләре һәм барлык милек рәвешләрендәге оешмалар - алар янына килү юллары, тротуарлар, аларга якын коймалар, санитар-яклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитария кагыйдәләре һәм нормалары таләпләре нигезендә билгеләнә;
д) төзүче - 50 м радиустагы төзелеш мәйданчыкларының янәшәсендәге территорияләре һәм аларга килү юллары гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста;
е) торак йортлар хуҗалары - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә (яки, җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән) һәм урамның узу өлешенә кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) биләмә алдындагы территория;
ђ) стационар булмаган объектлар (лоткалар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хуҗалары - җир участогы объектын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм аның янәшәсендәге территория урынның тышкы чигеннән алып урам юлына кадәр 10 м ераклыкта (юл буйлап объект урнашкан очракта);
ж) базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм җәмәгать туклануын оештыру (рестораннар, кафелар, кибетләр) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территорияләр һәм җир кишәрлеге чикләреннән 50 м радиустагы якын территория (юл буйлап объект урнашкан очракта);
з) биналар милекчеләре яисә башка хокук ияләре, корылмалар - бирелгән җир кишәрлегенең периметры, корылмасы яисә чикләре һәм җир кишәрлеге чикләреннән 10 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);
и) автомобиль юлының һәм башка җир кишәрлекләренең бүленгән полосасы чикләрендә урнашкан ягулык салу станцияләре - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территорияләр һәм җир кишәрлеге чикләреннән 50 м радиустагы якындагы территория һәм урамның машина узу өлешенә кадәр;
й) гараж кооперативлары - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, кишәрлек чикләреннән 50 м радиустагы якын территория һәм урамның юл өлешенә һәм аларга килү юлларына кадәр;

к) җирләү урыны - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 10 м радиуста якын территория;
л) гомуми файдаланудагы территорияләр - бурычлар вәкаләтле органнарга йөкләнә;
м) җир кишәрлекләренең хокук ияләре - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә (яисә, җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, җир кишәрлегенең фактта урнашкан чиге буенча) һәм аңа якын территория җир кишәрлегенең тышкы чигеннән алып йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);
н) автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау урыннары хуҗалары - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территория һәм җир кишәрлегенең тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) янәшәдәге территория.

IX. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту

9.1. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш. Йорт хайваннары һәм кошлары китергән зыян өчен аларның хуҗалары РФ законнары белән билгеләнгән тәртиптә җаваплы.
9.2.Йорт хайваннары хуҗалары үз хайваннарының экскрементларын җыю һәм утильләштерүне мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.
9.3.Авыл хуҗалыгы хайваннарын (сыерларын, сарыкларын, кәҗәләрен, дуңгызларын һәм башкаларын) һәм кошларны матди карап тору шәхси торак йортлар территорияләрендә йорт янындагы кишәрлекләрдә рөхсәт ителә.
9.4.Барлык продуктив хайваннар (эре мөгезле терлекләр, кәҗәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар) гражданнарның яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә - хайваннарның хуҗалары өчен бирка ясау һәм ел саен яңадан теркәлергә тиеш.
9.5.Йорт хайваннарын көтү җирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән, хуҗасы күзәтүендә яисә аның кушуы буенча башка зат күзәтүендә рөхсәт ителә.
9.6.Йорт хайваннарын чыгару 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр рөхсәт ителә. Башка вакытта чыккан очракта, хуҗалар урамнарда һәм ишегалларында тынлыкны тәэмин итү чараларын күрергә тиеш. 9.7. Этне урамда йөртү, өч айга кадәрге көчекләрне һәм махсус сумкага (контейнерга) яки аларны йөртүче кеше кулына кечкенә этләрне урамда йөртү очракларыннан тыш, сылтау (этне тотып торучы башка җайланма), муенчак һәм борынчак куллану белән башкарылырга тиеш. Әлеге Законда билгеләнгән тәртиптә теркәлгән этнең муенчагында аның идентификация номеры күрсәтелгән булырга тиеш.
9.8. Төп принциплар, йорт хайваннарын тоту шартлары, этләрне йөртү кагыйдәләре «Татарстан Республикасында йорт хайваннарын тотуның аерым мәсьәләләре турында» 2014 елның 07 мартындагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.
9.9.этләрне торак һәм изоляцияләнгән биналардан гомуми ишегалларына һәм урамга бары тик кыска тезгендә һәм намордникта гына чыгарырга мөмкин, моңа өч айлык көчекләрдән тыш.
9.10.хуҗалар йорт хайваннарын һәм ишегалларында, тротуарларда, урамнарда, паркларда, газоннарда, балалар мәйданчыкларында, скверларда, мәйданнарда, шулай ук торак йортларның подъездларында пычрануга юл куймаска тиеш. Этләр, мәчеләр һәм башка вак хайваннар йөрү хуҗа үзе белән йорт хайваннарының табигый калдыкларын тулысынча җыештыруны тәэмин итә торган булырга тиеш, алар мәйданчыкларда чүп контейнерларына чыгарылырга тиеш.
9.11.Этне тезгеннән йөрергә яраган урыннарда гына ычкындырырга мөмкин. Махсус билгеләнгән мәйданчыклар булмаганда, җирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган буш урыннарны, кәбестәләрне һәм башка урыннарда куып чыгару рөхсәт ителә.
9.12.Этләрне дрессировкалау яхшы коймa белән әйләндереп алынган мәйданчыкларда гына

яисә җирлек территориясендә генә үткәрелергә мөмкин.
9.13.Йорт хайваннарын тәүлекнең якты вакытында гына юллардан куарга кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына мөмкин кадәр якынрак юнәлтергә кирәк. Йорт хайваннарын, грунт юлларыннан һәм сукмаклардан мөмкин булганда, асфальт өслекле юл буйлап алып бару тыела.
9.14.Урамда йорт хайваннарын калдырганда, терлек хуҗалары яшел үсентеләр бозылудан һәм терлекләр тотуга тотылган чыгымнарны каплый.
9.15.Йорт кәҗәләре бары тик капка төбе территориясе эчендәге утарларда гына яки хуҗалар карамагында гына булырга тиеш.
9.16.рөхсәт ителми:
а) хайваннарны балалар мәйданчыкларына, мәктәп, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, поликлиникаларга, азык-төлек кибетләренә җибәрергә;
б) пляжларда йорт хайваннарын куып чыгарган һәм сулыкларда коенган;
в) тыелган язу булганда, хайваннарны учреждениегә кертергә;
г) торак пунктлар территориясендә хайваннарны һәм кошларны күзәтүчесез чыгарырга;
д) исерек, наркотик яки токсик исерек хәлдә булган затлар, шулай ук яшь яисә сәламәтлеге аркасында этләрнең хәрәкәтен контрольдә тота алмаган һәм урамда йөргәндә аларның агрессив тәртибен булдырмый торган затлар тарафыннан этләрне куып йөртүне гамәлгә ашырырга;
е) йорт хайваннарын һәм кошларын балконнарда, көймәләрдә, торак йортларның гомуми кулланылыштагы урыннарында (арадаш фатирлар, баскыч күзәнәкләре, чорма, подваллар һәм башка ярдәмче биналар коридорларында) даими карап тоту;
ё) Йорт хайваннарының җирлекләр территориясендә махсус чаралар уздыру урыннарыннан тыш урнашуы (күргәзмәләр һәм башкалар).
Этләрне 14 яшькә җитмәгән кешеләр йөртергә, вак зурлыктагы этләрне йөрткән очраклардан тыш.
9.17.йорт хайваннары һәм кошлар хуҗалары бурычлы:
а) хайваннар авыруларын кисәтүне һәм терлекчелек продукциясенең ветеринария-санитария ягыннан куркынычсызлыгын тәэмин итә торган хуҗалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитне терлекчелек калдыклары белән пычратуга юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан теркәлә торган чорда мәҗбүри дәвалау-профилактика чараларын үткәрергә;
б) хайваннарның кайда урнашуын даими тикшереп торырга;
в) хайваннар авыруында һәм алар үлгән очракта, шулай ук гадәти булмаган үз-үзләрен тотышлары вакытында кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп җиткәнче, авыру билгеләре булган хайваннарны аерырга;
г) ветеринария белгечләрен терлекләрне карау, диагностика тикшеренүләре, саклау өчен прививкалар һәм дәвалау-профилактика эшләрен башкару өчен таләп итәргә.
9.18.Үлгән терлекне күмү махсус билгеле бер урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.
9.19.Үз территориясендә саклык этләре булган оешмалар бурычлы:
а) этләрне гомуми нигезләрдә теркәргә;
б) этләрне нык бәйләнгән килеш тоту;
в) хайваннарга килүчеләрдән файдалану мөмкинлеген төшереп калдырырга;
г) территориягә кергәндә кисәтү язуы булган очракта, этләрне бәйдән бары тик эш туктатылганнан соң яисә гомуми файдалану территориясеннән читтә калдырылган территориядә генә сатып алырга.
9.20.Җәмәгать урыннарында озата баручы затлардан башка урнашкан күзәтүчесез хайваннар сөрелергә тиеш.
9.21.Күзәтүчесез хайваннарны аулау шундый хайваннарны ачыклаган махсуслаштырылган предприятие яисә җирле үзидарә органнары белән төзелгән шартнамә буенча башка зат тарафыннан башкарылырга мөмкин.
9.22.күзәтүчесез хайваннарны аулау чараларын гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм иҗтимагый әхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

9.23.рөхсәт ителми:
а) хайваннарны фатирлардан һәм хосусый йорт биләмәләре территориясеннән тиешле суд карарыннан башка тартып алырга;
б) этләрне кибетләрдә, даруханәләрдә, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләрендә бәйдән төшерергә;
в) ветеринария органнары тәкъдимнәреннән башка приманкалар һәм башка чараларын куллану.

X. Кагыйдәләр таләпләренең үтәлешен тикшереп тору

10.1.Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән җирлек территориясен төзекләндерү таләпләрен үтәүне тәэмин итәргә тиеш.

10.2. Әлеге Кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (Административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе кодексы нигезендә җаваплылыкны үтәмәгән өчен федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында каралган нормалар һәм кагыйдәләр булган әлеге Кагыйдәләрнең нигезләмәләреннән тыш) җаваплылыкка тартыла.

10.3.Төзекләндерү өлкәсендә закон һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка җәлеп итү әлеге таләпләрне үтәүдән һәм кертелгән хокук бозуларны бетерүдән затны азат итми.